
MURATHAN
MUNGAN
KİBRİT
ÇÖPLERİ
metis

Murathan Mungan

KİBRİT ÇÖPLERİ

21 Nisan 1955 İstanbul doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü'nü bitirdi. İlkin çeşitli dergi ve gazetelerde yazıları ve şiirleriyle görünen yazarın ilk kitabı 1980'de yayımlanan *Mahmud ile Yezida*'dır. Daha çok şiirleri, hikâyeleri, romanı ve oyunlarıyla tanınan Murathan Mungan aynı zamanda radyo oyunu, film senaryosu ve şarkı sözü yazdı. Çeşitli alanlara dağılmış yirmi yıllık çalışmalarından yaptığı özel bir seçmeyi *Murathan '95*'te topladı. Şiirlerinden yapılan seçmeler Kürtçeye çevrildi: *Li Rojhilatê Dilê Min* (Kalbimin Doğusunda) ve 2007'de yayımlanan *Balgîfa Mar* (Yılan Yastığı). Dünya edebiyatından öyküleri bir araya getirdiği seçkiler hazırladı; çeşitli yazı ve denemelerini kitaplaştırdı. 2000 öncesinde çıkardığı tüm şiir kitaplarını içeren *13+1* toplamından sonra 2002 yılında ilk romanı *Yüksek Topuklar* yayımlandı. 2005 yılı için hazırlanmış özel bir basım olan *Elli Parça*, Mungan'ın ileride kitap olarak yayımlanacak çalışma dosyalarından farklı türlerde parçalar içeriyor. En son kitapları 2010 tarihli şiir kitabı *Gelecek*, edebiyat ağırlıklı kısa yazı ve notlarından oluşan *227 Sayfa* ve *Stüdyo Kayıtları*. Metis Yayınları, yazarın kitaplaştırdığı bütün çalışmaları bir külliyat olarak yayımlamaktadır.

Metis Yayınları
İpek Sokak 5, 34433 Beyoğlu, İstanbul
Tel: 212 2454696 Faks: 212 2454519
e-posta: info@metiskitap.com
www.metiskitap.com

Metis Edebiyat
KİBRİT ÇÖPLERİ
Murathan Mungan

© Murathan Mungan, 2010
© Metis Yayınları, 2010

İlk Basım: Şubat 2011

Metis Edebiyat Yayın Yönetmeni:
Müge Gürsoy Sökmen

Kapak Resmi: İlke Kutlay, 2006

Dizgi ve Baskı Öncesi Hazırlık:
Metis Yayıncılık Ltd.

Baskı ve Cilt:
Yaylacık Matbaacılık Ltd.
Fatih Sanayi Sitesi No: 12/197-203
Topkapı, İstanbul Tel: 212 5678003

ISBN-13: 978-975-342-790-6

MURATHAN MUNGAN

KİBRİT ÇÖPLERİ

–takribi ve vasati kıpkısa öyküler–

metis

Duman İşaretleri

Kısa kesik duman işaretleri.

Derin derin aldığın soluğu, yavaş yavaş verirsin yüksek dağlarda. Nice tırmanmalardan sonra çıktığın açıklık. Kazandığın doruk. Azalmış sözün duruluğu. Kaynak suyu berraklığı.

Ben ne yapmam, ne söylemem gerektiğini yalnızca kâğıt üstünde bilen biriyim, der Hikâyeci.

Söylediklerimi, gösterdiklerimi buna göre tartıp biçin. Sizden tek isteğim, hız yapmayın okurken. Göze az görünenler, hızda çabuk kaybedilirler.

Aramızdaki uzaklığa güvenerek biraz daha geri çekileyim, bir ondan bir bundan anlatayım.

Hatırınızda kalanlarla yaşayayım daha sonra.

Bir çakım, bir an; ama ateş ama duman.

Vaat

Her zaman oturduğum köşedeki kafede, camdan dışarı bakarken görmüştüm onu. Genç bir adam kucağında taşıdığı sevimli köpeğini veterinere götürüyordu. Üç yol ağzındaki veterinere. Herkese karşı indirdiği yüzünün kepenklerine rağmen, içindeki şefkati dünyaya söylediği sessiz anlardan biriydi bu ve ben bu gizli vaatten etkilenmiştim.

Onu tanımaya karar verdim o an; nasıl olsa aynı mahallede oturuyorduk, mahallemizin kafelerinden birinde nasılsa karşılaşır, tanışırdık bir gün. O zaman öyle düşünmüştüm.

Kapı ağzında

Kahvede, kapı ağzındaki masalardan birine oturmuş, kapı her açıldığında içeri dolan soğuktan sanki gelen kişi sorumluymuşçasına, her yeni girenin yüzüne kötü kötü bakıp burnundan soluyordu.

İnsanın kendine kızgın olduğu zamanlarda, kendi dışında bir düşman yaratmak, öfkesini ona boşaltmak ihtiyacı duyduğunu bilen adamlardandı. Ya usulca kapıyı örtüp bir köşeye çekilecek ya da bu oyuna katılıp ona istediğini verecekti.

Bir an durup hangisini seçmek istediğini tarttı içinde ve onu uyguladı.

Ölümün güçlendirdiği

"Kişi zaman içinde parça parça ölür."

İçinde bu cümleyi okuduğum romanın yazarının da parça parça öldüğünü, onu okurken anladım; zamanında, yazdıklarına gönül yakınlığı duyduğum biri olduğu için, bunu anlamayı geciktirmiş olmalıyım.

Kendi de kalemi de yaşlanmış olmasına karşın, ısrarla, aynı telaşla roman yazmayı sürdürüyordu. Sürekli aynı şeyleri anlatıp durduğu birbirinin aynı romanlar yazıyordu; ne anlattıklarından bıkmış, ne kendinden sıkılmıştı. Belki de ölüme inanmadığı içindi bu. Bana kalırsa yazısı öldüğü halde, hâlâ ölümü yazıyla ertelemeye çalışmak ancak ölüme inançsızlıkla açıklanabilirdi.

Bunu onunla konuşmanın hiçbir olanağı yoktu artık.

Yaşıyor ya da ölmüş olmakla ilgili bir şey değildi. Bazı şeyleri bazı insanlarla konuşmanın hiçbir olanağının kalmadığı durumlar vardır. Bu da onlardandı. Ölümün güçlendirdiğine karşı, bir tür merhametle susarsınız.

Başlamaması için

Yaralarımızı birbirimize gösterecek kadar soyunamıyorduk henüz birbirimizin yanında. Aramızda yükselen yılların kendimizle dünya arasında sertleştirdiği güvensizliğin kalın duvarını kolay kolay aşacağa benzemiyorduk. İkimizin de fazlasıyla farkında olduğu, varlığından rahatsızlık duyduğu ama bunun için pek bir şey yapamadığı umarsız bir durumdu bu.

Aynı sorunu yaşıyor, aynı tedirginliği paylaşıyor olmamız, birbirimize yardımcı olmamıza yetmiyordu. Ördüğümüz duvarın yorgunluğuyla arkasına sinip çöktüğümüz kendi güvenli bölgemizde, ötekinin atlayıp buraya gelmesini ya da tamamen çekip gitmesini bekliyorduk. Bazı hikâyelerin başlamaması için bir an önce bitmeleri gerekiyordu.

Önceleri böyle değildi belki, önceleri böyle değildik, ama şimdi korkuyorduk.

Sabaha uyanmak

Sabahın yedi buçuğunda ne var bu kadar mutlu olacak?

Sabahları aksi nobran uyanan kişiler için en büyük mutsuzluklardan biri, yanı başlarında güne böyle ışıl ışıl başlayan insanların varlığıdır. Bazı insanların sabaha alışması, hayata hazırlanması zaman alırken, diğerleri neredeyse bir konserve açacağının tek bir hareketiyle hayata ve güne hazır uyanırlar.

Her şeye karşın birlikte uyanmanın ikisine de mutluluk verdiği zamanlar bittiğinde, gün de hayat da aynı başlamaz artık. Bundan böyle kendi kendileriyle olduklarını en çok sabahları anlarlar. Mutlu ya da mutsuz olarak uyanmanın artık pek bir anlam taşımadığı zamanları. İstatistiği tutulmamıştır bu işin ama biz söyleyelim: Çiftler sabah ayrılır.

Bardak altlıkları

Bir Amerika gezisinden dönüşünde bana armağan getirdiği "kedi başı" biçimindeki bardak altlıkları, onun ölümünden sonra sehpaların üzerinde başka türlü bir ağırlık kazandı. Göz önünden kaldırmak belki en kolayıydı, ama doğrusu bu muydu, bilmiyorum. Onun artık olmadığı bir dünyada yaşamayı sürdürdüğümü hatırlatıyorlardı bana. Bu hatırlatmaya ihtiyacım var mıydı; onu da bilmiyorum. Belki de hiçbir şeyin eskisi gibi sürmediğini hatırlatıyorlardı. Yalnızca ölülerle değil, dirilerle de hiçbir şeyin eskisi gibi sürmediğini.

Konuşamadıklarımıza

Açmaya çalıştığı hiçbir konu konuşmamızı renklendirmiyor, u-kandığımız yeri açmıyordu. Sessizlik bu durumu fark etmemizi sağlayacak diye ikimiz de sürekli konuşup duruyorduk. En ilgisiz konulardan bile art arda söz açıyorduk sırf susmamak için; susarsak o sessizliğin göstereceği şeyi görmemek için.

Biliyorduk: Soluğumuz tükenip gözlerimiz birbirine değdiğinde korktuğumuz şeye yakalanacaktık: Konuşamadıklarımıza.

Bir yalnız

Onun yalnızlığı kişiler arası kopukluktan kaynaklanan bir şey değildi. *Bir ruh içi yalnızlığıydı onunki. Kendi ruhunun içinde* yalnızdı. Atılmış, yabancı. Kabuğuyla çekirdeği arasında ışık yılları.

O, dışına çıkamayacağını anlamış, kabullenmişti. Asıl ona ulaşmaya, kabuğunu kırmaya, çekirdeğine dokunmaya çalışanların durumu hazindi. Işık yıllarını hesaplayamayanların.

İşsiz

Babam işsizdi. Hep işsiz. Bildim bileli işsiz. Babamın işsizliğinin Türkiye'nin ekonomik koşullarıyla falan bir ilgisi yoktu. Babam işsizliğe doğuştan yatkın biriydi. Uzun söze gerek yok, anlayacağınız pek çalışkan bir adam sayılmazdı; adeta dinlenmek için yaşardı. Bu durumda evin çalışanının annem olduğunu söylememe bilmem gerek var mı?

Bu konuyu babamla konuşmaya kalktığınızda, Türkiye'nin ekonomik koşulları konusunda eski moda sendikacı ağzıyla yapılmış uzun bir söylev dinlemeye hazır olmalıydınız ki ne zamandır memlekette aklı başında kimsenin göze alamadığı bir şeydi bu.

Kaderine çoktan razı gelmiş olan annem "Onu dinleyene kadar iki iş daha yaparım," diyordu. "Lafa, rüzgâra verecek zamanım yok benim."

Müfide

Müfide'yi hatırladı birden. Yıllar öncesinin Müfide'sini. Evlerinin arkasındaki sümbüllü sokakta 17 numarada oturan o genç kızı. Sonraki yıllarda zaman zaman karşılaşmışlar, ama nedense her seferinde birbirlerini özlemediklerini fark etmişlerdi. Birbirlerinin eski hallerini bilen insanlar için bazı karşılaşmalarda kaçınılmaz olan bir duygudur bu. İnsan içi azaldıkça geçmişe sığınır, ama geçmiş herkes için aynı zenginlikte olmayabilir. Yıllar öncesinden birinin hatırlattıkları, içinizi azaltıp yoksullaştırabilir. Azalmış olan hayatınızdır belki de; Müfide'nin bir suçu yoktur.

Kanepe

İkimize birden gücüm kalmadı.

Kanepende uyanmaktan yoruldum. Artık iki kişiye birden yeteceğimi, yetebileceğimi düşünmüyorum. Aşk değildi belki, ama her ne idiyse, ikimizin de ihtiyacı vardı buna. Kendi evimde uyuyamıyorum artık. Kanepende uyumaktan da sıkıldım.

Başımı yaslayabileceğim bir aşka değil, sert bir yalnızlığa ihtiyacım var belki; sen uyanmadan çekip gidebilsem bir gün, gideceğim; şimdiyse uyanıp salona gelmeni bekliyorum. Bir an önce gelmeni...

Köpekle hatırlanan

Bir zaman uluyup uluyup sonra ortadan kaybolan yaygaracı mahalle köpekleri vardır hani. Ortaya çıkıp sağa sola bir süre havladıktan sonra kapışacak kimse bulamayınca inine dönen; dönüp de kuyruğunu kısıp şamatası sönen; bir süre sonra da etrafta kimselerin ciddiye almadığı köpekler... Eski kocam bunlardan biriydi işte. Bazı erkeklerin hikâyesini anmak bile yorucudur.

Baba-oğul

Baba-oğul olarak hayatımız, babamın her şeyi çok fazla ciddiye alan haliyle, benim hiçbir şeyi ciddiye almayan halim arasında geçti. Daha doğrusu geçemedi. Bu iki halin birbiriyle geçinemezliği nedeniyle geçemedi. Onun hayatında gırgır ne kadar eksikse, benimkinde de o kadar fazlaydı. İkisinin ortası ancak sonu mutlu biten Amerikan filmlerinde bulunur. Bizde bulunmuyordu. Bilirsiniz, o filmlerde karakterler zamana yayılan nice çatışmanın içinden geçerek birbirlerine doğru adım adım ilerler ve sonunda ortada bir noktada buluşup kucaklaşırlar. Benim babamsa Amerikalı değil, Tekirdağlı'ydı ve günün birinde kendisine yakışır bir ciddiyet içinde kalpten öldü. Ben arsız arsız yaşamaya devam ediyorum. Yaşamak denirse.

Hayat böyle!

"Ne diyeyim geçmiş olsun, kendini fazla hırpalama, ben öğretecek değilim: Neler görüp geçirmiyor ki insan! Hayat böyle!"

Bazı boktan lafların bu kadar gerçek olması ne kadar kötü değil mi? Tıpkı "Hayat böyle" demek gibi. Ama ne yapalım ki hayat böyle!

İkna

Kafası ilginç biçimde işleyen bir kadındı. Örneğin, yeni tattığı bir şey için birden, "Tadı döşemelik kumaşa benziyor bunun," derdi. Yüzünüzdeki anlamazlık ifadesi üzerine eklerdi: "Sahiden de döşemelik kumaş çiğnemeye benziyor bu."

Benzetmedeki size çok ilgisiz görünen ilişkiyi, onun nasıl kurduğunu anlamazdınız elbet, ama sözünü söyledikten sonra yüzüne yayılan o kendinden emin tebessüm, orada sizin de keşfetmeniz gereken bir şey olduğuna ikna ederdi sizi.

İknanın önemi ile kandırılmış olduğunu anlamanın sonrasındaki ilişkiden kaç kişiye, kaç hikâye çıkar kim bilir?

Adını bir ağaçtan almıştı.

"Hayır," dedi. "Adını bir kuştan almıştı."

Uzlaşmak ister gibi, "Hem ağaç, hem kuş olan bir ad vardı, neydi?" dedi sarışın olanı. "Belki de oydu."

"Bir ağaca, bir de kuşa bölelim bu adı o zaman," dedi esmer olanı.

Birlikte gülümsediler.

"Gene akşam oldu yaa," dedi bir yaş küçük olanı. "Gene evden çağırırlar şimdi."

"Keşke sokakta ağaç, dalda kuş olsaydık. Canımız sıkılınca uçar, yorulunca konardık."

"O zaman adımız ne olurdu?" dedi, diğerinin hatırlamasına bir yardımı olacakmış gibi.

"Bulamadık ki bi türlü," dedi bir yaş büyük olanı. "Belki evdekiler bilir."

"Evdekiler bir şey bilmez," dedi. "Bilselerdi evde olmazlardı."

En küçük hala

Bütün kardeşlerinden daha uzun yaşayacağına inanan ve yaşamı boyunca bunun getireceği yalnızlıktan ve yeisten korkan en küçük halam ilk önce öldü. Böylelikle, ölümün istendiği zaman ölünen bir şey olduğunu düşünmeye başlamıştım. Çocuk sayılırdım o sıralar, ama ölümün karşısında bir güç edinmiş, kendimin de istediğim zaman ölebileceğime inanmıştım.

Sonraları hemen her yıl en az bir kez hatırladım bunu.

Geçen yıl, yetmiş beşinci yaşımı kutlarken yaptığım konuşmada, en küçük halamı anlattım gelenlere, ama tuhaftır onun niye, neden öldüğünü tamamen unutmuşum. "İstediği için öldü," dedim. Bazı insanlar öyledir, istedikleri için ölürler. Hem zaten halalarımın hiçbiri hayatta değil, bütün bunların ne önemi var artık.

"Geldiğiniz için hepinize teşekkür ederim."

Ağaç zamanı

Ağaç zamanı diye bir şey vardır, bilir misin?

İnsanlar ömrü ağaçla ölçerlerdi eskiden; çocukları doğduğunda onlar için diktikleri ağaçlar olurdu. İnsanlarla ağaçlar kardeş büyürlerdi. Ağacın ruhu sahibini korurdu. Onlar hakkında bilinmesi gereken iki şey vardır derler. İlkini unuttum, ikincisiyse... Galiba ikincisini de unuttum...

Nedense ağacımı değil kabuğunu hatırlıyorum şimdi. Dün gibi gözümün önünde. Onca şeyi unutuyor da insan, bazı şeyler hep dün olarak duruyor insanın içinde.

Ağaçların dünleri kim bilir ne kadar yakın gelir birbirine. Biz kendimizde neyin kabuk bağladığını bile artık hatırlamazken.

Tutukluk

Her soruya yanıt verme gereği duyuyor oluşum içimde köklenmiş suçluluk duygusuna ilişkin bir şey olsa gerek; bazı durumlarda soruya soruyla yanıt vermeyi geç akıl ettim örneğin: O da henüz akıl düzeyinde işliyor bende, refleks düzeyinde değil. Hâlâ ani sorular karşısında sersemler, hemen aynı hızda bir cevap bulmaya çalışırım.

Böyle zamanlarda gerçekte karşınızdaki kim olursa olsun, asıl yanıtlamaya çalıştığınız, çocukluğunuzdan itibaren sizi dünyadaki her şeyden sorumluymuşsunuz gibi yetiştiren anne-babalarınızdır.

Kimse yokken içinizden konuştuğunuz onlar, daha sonraları da başkalarının sorularıyla somutlaşırlar karşınızda. Onların cismi ortalıkta yokken de onlarla konuşursunuz.

Bu durumun köklerini kendimde fark ettiğim günden beri sorular ve yanıtlarla ilişkim allak bullak. Edindiğim farkındalık, hayli tutuk biri yaptı beni. İşin kötüsü tam da o günlerde tanıştım onunla ve birbirini tanımaya çalışan insanların ilk zamanlarında olduğu gibi sorularla doluydu kafası. Niye daha önce ya da daha sonra değil de, tam içimi geçmişin gölgelerinden sökmeye çalıştığım o günlerde tanışmıştık?!

Buluş

Önemli bir buluş gerçekleştirmişti.

Fotoğraf makinesinin geliştirilmiş bir modeli, dijital sinyalle beyindeki hafıza loblarından birine bağlanabiliyordu artık.

Birinin bu makineyle çektiğiniz fotoğraflarını yırttığınızda, o kişi hatıralarınızdan, hafızanızdan da anında siliniveriyordu.

Bir gün yanlışlıkla kendi fotoğrafını yırtacak oldu. Bir aynanın karşısında kilitlenmiş buldular onu. Bir daha kendisini hiç hatırlayamadı. Buluşu, boşluğu oldu.

Daha sonraları onun okuyamadığı birçok kitaba, seyredemediği birçok filme konu oldu bu durum. Çoğaltmaları arasında kendi kayboldu, şimdi kimseler hikâyenin aslını hatırlamaz. Doğrusunun şu anlattığım olduğundan da emin değilim.

İyilik karşısında

Hatırlıyor musun şimdi en yakın arkadaşın olan o kişi için o zamanlar, "İçinde kendisinin de baş edemediği büyük bir kötülük var," demiştin.

İkinizi de görmüyorum nicedir. Ne yaparsanız yapın, hangi yalanla karalamaya çalışırsanız çalışın, benim yara almaz iyiliğim her zaman daha güçlü.

Bu da sizi içeriden yıkıyor.

Biliyorsunuz: Yapacak bir şey yok, katlanacaksınız. Dünyada en zor şeylerden biri iyilikle baş etmektir. Yazık! Birbirinizin kötücül ve çıkışsız karanlığına, kendinize düşman bellediklerinizin kayıtsızlığına, umursamazlığına kaldınız.

Arkadaş

Arkadaş değil de, daha çok konuşma arkadaşı gibiydik onunla; yalnızdık o küçük taşra kentinde, konuşacak pek kimse yoktu. Arkadaş olmak içinse çok daha fazlası gerekir, bilirsiniz. Birbirimizin daha çok konuşma ihtiyacını gideriyorduk sanki. Aşksızdık, kadınsızdık. Büyük kentte yaşıyor olsaydık asla paylaşmayacağımız sayıdaki uzun kış gecesini birlikte içerek, içlenerek; gülmeye eğlenmeye çalışırken daha çok hüzünlenerek geçirdik. Birbirimizi çabuk eskitmemizden daha doğal ne olabilirdi ki? Sonra ikimizin tayini de başka yerlere çıktı. İkimiz de başka kentlerde evlenip boşandık.

Öldüğünü duyduğumda çok üzüldüm. Ummadığım kadar çok... O hayattayken hatırlamak istemediğim kadar uzağıma gömdüğüm birlikte geçirdiğimiz o sıkıntılı taşra akşamlarını şimdi tuhaf bir özlemle, yürek sızısıyla anıyorum. Meğer bir hikâyemiz varmış onunla.

Üçte bir

Trafik kazası, demişlerdi telefonda. Gerisini hatırlamıyor.

Şimdi hastane koridorundaki banklardan birine çökmüş, oğlunun kaderini bekliyor.

Sabretmeleri, beklemeleri gerektiğini söylüyorlar.

O zaman da benzer bir hastane koridorunda böyle demişlerdi. Oğlu "prematüre bebek" olarak doğduğunda, yaşama şansının üçte bir olduğunu söylemişlerdi. Şimdi ölümle cebelleşirken de yaşama şansının üçte bir olduğunu söylüyor doktorlar.

Bu ne demek oluyor?

Hazırlık

Ruhumda tam yerini bulamadığım bir ıssızlıkta, sanki bir gün bana büyük bir yanlış yapturacak bir şey saklanıyordu. Kendimden korkuyordum.

Şimdilik rasgele günler içinde savrulduğum hayatım asıl o büyük yanlışlıktan sonra başlayacaktı sanki. Ne olduğunu, nasıl bir şey olduğunu hiç bilmediğim yeni bir hayatı, kuşkular, kaygılar, tedirginlikler içinde bekliyordum. Ben ve kaderim birbirimize, o büyük çarpışmaya doğru ilerliyorduk. Bir cam fanus kırılacak ve asıl hayat ondan sonra başlayacak, ben kendimi bambaşka bir gerçekliğin içinde bulacaktım. Şimdi şu içinde yaşadığım günleri büyük bir pişmanlıkla anıp özleyeceğim o büyük yanlışlığın sonrasında ulaştığım gerçeklikten dönüp buraya üzgün, kederli, kayıp gözlerle bakacaktım.

Neye hazırlandığımı bilmiyordum.

Aklıma en fazla birini öldürebileceğim geliyordu. Ancak birini öldürmüş olan kişinin hayatı düşündüğüm kadar değişebilirdi.

Bedenin bedenleri

Bir kadın tanımıştı. "Ben sadece seks yaparım, sevişmem," diye kestirip atmıştı daha gecenin başında. Sesinde belli belirsiz bir kin vardı. Daha genç olduğu o sıralar bir anlam veremediği bu durumu, sonraları bir arkadaşı kendi başından geçen bir olaya bağlayarak şöyle özetleyivermişti: "Kadın kendisine olan nefretini seks yoluyla ifade ediyor dünyaya."

Ardından arzu ve nefret ilişkisinden söz etmiş, "Karşı tarafta uyandırdığın arzuyla kendine olan nefretini giderirsin. Bedenimiz görünen ve görünmeyen özellikleriyle bir ifade aracıdır aynı zamanda," demişti. Söylediklerini oradan okuyormuş gibi gözleri elindeki kadehe dikili kalmıştı: "Yalnızca soluk alıp vermeyiz, aynı zamanda içimizde birikenleri ifade ederiz bazen dilimiz, bazen bedenimizle... En somut yanımız sandığımız bedenimiz, bilinçdışımızın oyun sahasıdır aynı zamanda."

O böyle anlatırken o kadını özlediğini fark etti birden, daha genç olduğu, bedenine onu keşfetmeyi değer bulacak kadar önem verdiği günleri... Bedeninin farklı yaşlarda çeşitli zamanlara bıraktığı bedenleri; bir zamanlar kendisinin olup şimdi her biri çoktan bağımsızlaşmış o bedenleri.

İlk

Genç kız, "Biraz daha tanısaydık birbirimizi," diye itiraz edecek oldu. Cılız bir ses, kararsız bir itirazdı bu.

"Ya o zaman birbirimizden hoşlanmazsak," dedi genç adam. Sözlerini tartmasını bekleyip ardından ekledi: "Bence bunu riske etmeye değmez, gel sevişelim. Sonra boşu boşuna birbirimizin aklında kalacağız."

İlk sevişmeleri böyle oldu. Sonradan her ikisi de farklı nedenlerle doğru yapmış olduklarını düşündüler.

Neden mi vurdum?

Gözlerini dikmiş bana bakıyor, sanki bilmediğim bir şeyi biliyordu. Ben de çektim vurdum.

Hâlâ bilmiyorum. Belki o biliyordu.

"Sabaha karşı karşına çıkan bir yabancıya güven; o yabancı belki seni kalbinin yerlisi yapar."

Eski defterlerinden birinde kendisine yazdığı notlardan biriydi bu; kim bilir ne zaman karalanmış bu notu unutup gitmiş, nice sonra bulduğundaysa yüreğini ışıtmıştı bu cümle. Kimi unutkanlıklar, insanın kendisine verdiği habersiz armağanlar gibi sahibine böyle geri dönerdi bazen. Günü kurtarırdı. Yaşamın içinde kısıtıldığını sandığın hangi günse, işte onu.

Çeşitli boylarda defterlere, kâğıtlara yazdığı bu dağınık notlar, cümleler kaderin bir köşede karşısına çıkaracağı büyük hikâyelerin habercisiymiş gibi gelirdi ona. Kendi yazdığı notlardan kaderine niyet çekerdi.

"Çok fazla uğraşma, en iyi şeyler beklenmedik zamanlarda olur" da bu cümlelerden biri olmalıydı. Gün günden birçok konuda ümidi azalırken kendisine söylediği teselli cümleleri yerine geçiyor, ümitlerini ışıtıyordu kâğıtlara, sayfalara saklanmış bu sözler.

O sıralar kim bilir hangi korkularının çevresinde dolanırken hissettiği duygularla, "İnsan yaşamı boyunca nereden geldiğinin ve nereye gideceğinin korkusunu gidermeye çalışır," diye yazmış bir keresinde de...

Bütün günü eski defterlerin, kâğıtların, notların başında geçirdi. Üzerinde yaşamadığı bir hayatın yorgunluğu, uyuşuk bir kamsarlığa yol açan ağır kıvamı vardı.

Cümlelerin hepsi birden fazla gelmişti.

"Birini mi arıyorsun?" dedi. "Haydi çekinme sor." Gözbebekleri sert bakışlarına güç katan bir parlaklıkla ışıyordu.

Dudakları kıpırdayacak gibi oldu bir an, ama suskunluğunu sürdürdü.

Diğeri, "Bir zamandır herkes birbirini arıyor zaten. Yanlış yerde, yanlış zamanda, eskiden burun kıvırdığımız bir oyunu seyreder gibi," dedi.

Sessizliğini bozmaya karar verdiği gözbebeklerinde ışıdı ilkin. Tek bir sözcük çıktı ağzından. Uzun cümleler ağırlığında, tok bir sözcük.

Gerisini kimse duymadı. Arayan, aranan her şey o sözcüğün ardında kalıp kayboldu. Başlangıçsızlığın hikâyesidir bu. Hiç karşılaşmamış olmanın, hiçbir gelecek vaat etmeyen hikâyesi. Tıpkı diğer kısa hikâyeler gibi.

Katlanmak

Hayata katlanmak bir şey değil. Bir biçimde katlanırsın, n'olucak! Asıl korkutucu olan ölümden sonraki hayata katlanmaktır. Bilinmezliğe katlanmaktır. Ölümden sonra bir hayat yoksa, mesele yok! En azından benim için bir mesele yok, çünkü istediğim bu! Ama varsa, o zaman biz de varız demektir. Asıl katlanılmaz olan bence budur. Düşün gene biz olacağız. Biz! Biz kendimize katlanamazken gene biz! Sonra gene ötekiler olacak. Hani şu bildiğin ötekiler. Bana ötekilere katlanabilen birini göster! Ardından gene olaylar, hikâyeler ve bunları konuşma, anlatma, yazma isteği olacak. Uçucu ruhların kelimelerinin ağırlığı olacak mı, olmayacak mı? Yaşamaktan değil, katlanmaktan yorulmuşken bunca yıl, dönüp yeniden, yeniden katlanmak! İçimi sıkıntı basıyor bunları düşündükçe! Hiçliğe inanmak istiyorum, hiçliğin varlığına. Benim için cennet o. Artık hiçbir şeyin olmaması. Hikâyesizlik.

İnsanların okudukları kitapların sayfalarına karışıp kayboldukları günler çok geride kaldı. Kitaplara uğrayıp hayata kahraman olarak dönenlerin zamanı çoktan geçti. Yazmakta olduğu kitabın içinde karşısına çıkan bir diğer kitabın içine girdikten sonra kaybolan ve bir daha kendisinden haber alınamayan hayalkârlar da yok artık. Kelimeler âlemi kalmadı artık. Sayfadaki sihir söndü. Hayat ağır, acımasız bir hakikatle boşalmış ruhların uğultusunda ne şiiri ne sözcüğü ne yazıyı ne kitabı duyuyor. Yalnızca uğultu. Tohumu, ağacı yaradılış zamanlarına kadar giden en eski orman aynı vahşetle uğulduyor dünyada sanki.

Dükkânı kapatıyoruz bu uğultuda. Birkaç yıla kalmaz hiçbirimizin dükkânı kalmaz hayatta. Hayatta kalma pahasına kaptırdıklarınızın hesabını siz yapın, siz düşünün.

Yarın dükkânın mülk sahibine teslim edeceğimiz yalnızca bir anahtar değil, bir dünyadır efendiler. Kiminizin içinde yaşayıp hiç uğramadığı dünya.

Geçici şeylerin serabı, nesnelerin basit uykusu, hiçliğin rüyası, zamanın dipsiz anlam kuyusu, bellek denen tortu... daha nice şey sayılabilir değil mi şu gündeliğin kavurucu yalnızlığına, var oluşun nedensiz sıkıntılarına ad ve anlam bulmak için öyküler, olaylar, hayaller, açıklama yerine geçebilecek bir şeyler aranır, uydurulur, yakıştırılır, söylenir hep; kendi sözlerimizin çöplüğü şöyle üstünkörü karıştırıldığında bile, kim bilir zamana, hayata ait tözü ışığa çıkmamış neler bulunur?

Diyelim, bir şeyler düşünmediğiniz, dalgın olduğunuz, bir şey yapmadan oturduğunuz bir anda hiç aklınızda yokken, yıllardır unutmuşken kaç zaman öncesinden sıradan bir an bütün canlılığı ve parlaklığıyla çıkıp gelmez mi? O zaman şaşırmaz mısınız kendinize? Evet, bir zamanlar gittiğiniz bir kentte anısının sizde hiçbir izi olmayan lokanta masası, başka bir kentte hiçbir özelliği olmayan bir akşam köşesini döndüğünüz sokak, bir meydan, bir evin oturma odası, girdiğiniz herhangi bir dükkân. Her şeyin sizden habersiz ama bu kadar sizde saklanmış olması. Her şeyin ama her şeyin günün birinde bir şey olmamış gibi saklandıkları yerden çıkıp apansız görünmesi.

Bütün bunlarda öykü sanatını hatırlatan bir şey yok mudur?

Gazete örtüsü

"Şimdi devrim uğruna ölsen ne çıkar," dedi gazetenin başsayfasında yer alan üzerine gazete serilmiş ölünün fotoğrafına bakarak. "Bu gazeteler her şeyin üstünü örtmüyor mu zaten? Bu gazetelerden hiçbir şey görünmüyor artık."

Zamanı karıncalandıran sızılı bir sessizlik oldu aralarında. Diğeri, önceki ölenleri hatırlattı. Kendi gençliklerinin ölülerini.

"Yaşamını feda etmenin bir anlamı olduğu zamanda öldüler onlar," dedi. "Şanslı ölülerdi; ölülerinin bir kıymeti vardı, onlar gazete örtülerinin altında kaybolmadılar."

Sonra zaman koyulaşıp ortalık ağarana, kendileri tükenene kadar konuştular. Unuttum sandıkları şeyleri bile hatırladılar. Sabah bir yenilgiden çıkmış gibi değil, yenilenme gereksinimini her zamankinden daha fazla hissediyormuş gibi "Şimdi zamana katlanmayı öğreniyoruz," dedi. "Bak bu eskiden bilmediğimiz bir şeydi."

Selama çıkmak

O an nedense selama çıkan aktörlerin oyun sonrası boşalmış simaları geçmişti gözlerinin önünden. Hiç beklemediği bir anda karşı karşıya kaldığı manzarayla, gözünün önünden geçen boşalmış aktör simaları arasında zihninin nasıl bir bağlantı kurmuş olduğunu kendi de bilmiyordu. Tuhaf bir çakışma anı, yıllardır tanıdığınızı sandığınız adamı bir yabancı olarak görmekle, içinizde size yabancı bir yerin aynı anda suyüzüne çıkması...

Hafta başı gittiği iş gezisinden beklenmedik bir anlaşmazlık sonucu erken dönmek zorunda kalmıştı. Evin kapısını açıp içeri girdiğinde, onlar yarı çıplak bir halde salondaki taban halısının üzerinde sevişiyorlardı. Kısa bir süre salondaki varlığını fark etmemişlerdi onun; sehpanın üzerinde içki kadehleri, sigara ölüleriyle dolu küllük, fındık-fıstık... neden sonra bir an başlarını kaldırıp onu gördüler.

Yakalandığını anladığı anda yüzü bambaşka biri olana kadar tüm ifadesi boşaldı adamın. Neden sonra selama çıkmış bir aktör gibi farklılaşmış bir yüzle boşluğa gülümsemeye başladı. Gülümsediğinin farkında değildi. Hiç beklemediği bir biçimde faka basmanın kızgınlığıyla, geri dönüşsüz bir anın içine düşmüşlüğün ümitsizliği adamın yüzünü yeniden biçimlendirmeye başladığında, daha fazla görmesine gerek kalmadığı düşüncesiyle hiçbir şey söylemeden kapıyı çekip çıktı kadın. Aldatmak, aldatılmak, yakalanmak selama çıkmak gibiydi demek.

Neden o an kendi geçmişinden onca anıya ait herhangi bir resim değil de selama çıkan aktörlerin yüzü gelmişti gözlerinin önüne? Neden yaşamı boyunca seyirci olmaktan öte hiçbir ilişkisinin olmadığı "tiyatro"dan bir örnekle kafasına kazınmıştı o kötü gün, o acı sahne? Çeşitli akıl yürütmelerle ulaştığı yaklaşık sonuçlar kendini ikna etmeye yetmez; bunca zaman sonra bile onun için hâlâ bir bilmecedir bu durum.

İştah, mide

Senin hikâyen başlamak için her seferinde aynı yere dönüyor. İkimizin bu konudaki umutsuzluğu da...

Gene hayvan gibi yemek yedin. Kendini alamıyorsun.

Çünkü mutsuzsun.

Hırsını kendinden almanın eski, bilinen yollarından biri de bu değil mi?

Bilmediğinden değil elbet, sadece bildiğini görmezden geliyorsun. Gövdeye eziyetin çeşitleri vardır. Seninki de bu. Yemek yemiyor, kendini cezalandırıyor, daha çok dibe batmak istiyorsun. Seni mutsuz, bedbaht eden iştahın kaynağını, kendiyle cezalandırıyorsun.

Biliyorum, bunları söylediğim için nefret ediyorsun benden. Biliyorum, şu söylediklerimdeki gözlem payı pek derin sayılmaz, ama mutsuzluk derin.

İnsanlar gözlerine, saçlarına, ciltlerine gösterdikleri özeni ve saygıyı midelerine de gösterebilselerdi, bu sorunun üstesinden gelebilirlerdi belki. Midelerini görmüyorlar çünkü, hayal edemiyorlar; daha doğrusu kendilerinin çukuru, mezarıymış gibi görüyorlar onu. İçine her şeyi atabilecekleri ve gerisine karışmayacakları bir kara delik. Ancak şiştiğinde, ekşidiğinde, ağrıdığında, kustuklarında hatırladıkları zavallı organ.

Ağız tadı, damak zevki ve kara delik.

Sözümü bitirmedim daha, nereye gidiyorsun?

Bir kadın yazar sorunsalı

Hırçınlığıyla ünlü bir "kadın yazar", gördüğü tedavi sonuç vermemiş artık sayılı günü kalmış bir diğer "kadın yazar"ı hastane odasında ziyaret eder. Soluk almakta güçlük çeken, direnlere bağlı olarak hasta yatağında gelenlere belki de son kez gülümsemeye çalışan hastaya, odadaki diğerlerinin tanıklık değeri taşıyan varlığını unutmak pahasına ısrarla sorar: "Ben senin kadar verimli olamadım yazarlığımda. Kocanın da, senin de gelir durumunuz pek iyi sayılmazdı. Hep merak etmişimdir, sen onun için mi bu kadar verimli oldun?"

Duymak istediği yanıtı alamadıkça, sorusunu yinelemekte bir sakınca görmez.

Odadakilerin sonradan anlattığına bakılırsa, ısrarcılığında hem arkadaşına az zamanı kaldığını hatırlatan bir kabalık vardır, hem de yaşamı boyunca kendi solculuğuyla kocasının zenginliği arasında sıkışıp kalmış sıkıntısını bir hasta yatağının başucunda halletmeye çalışmanın ümitsizce çırpınışı...

Öyküde gözlemin önemini bilen bir yazar, başkalarının gözlerini hesaba katmayı hiçbir zaman unutmamalıdır. Görülür, okunur ve günün birinde yazılırsınız. Keşke bunu daha önce kendiniz yapsaydınız.

Ailenin önemi

"Sen ne kadar inkâr edersen et, yazdıklarında derin bir aile özlemi görüyorum," demişti, karşısında oturanın kendisinden bile sakladığına inandığı bir açığını yakalamışçasına. Sonra aile kurmanın öneminden söz etmiş, sigarasından bir duman, konyağından bir yudum, başını bilmiş bilmiş sallamıştı. Niyetiyle değilse bile, söylemiyle karşısındakinin ömür boyu "aile hasreti çekmeye" yazgılı düzendışı bir ibne olduğunu yüzüne vurur gibiydi.

Öteki, "Ailenin öneminden söz açılmışken," diye başlayıp onun ve ailesinin hakkında bildiklerini sayabilirdi. Yapmadı.

Örneğin, şu yaşında bile hâlâ bir iş tutmadığını, babasının parasıyla yazları Bodrum, kışları İsviçrelerde aylaklık ettiğini söyleyebilirdi. Şirketlerini korumak için babasının ölen ortağının karısıyla evlenmiş olduğu kimseler için bir sır değildi. Babasının zamanında arkadaşlık, yoldaşlık ettiği solcuları ihbar ederek çok kişinin canını yakmış eski bir polis ajanı olduğu yaygın bir söylentiydi. Ama asıl parayı kaçakçılıktan kazanmıştı. Küçük oğlunun karısına defalarca sarkıntılık ettiği, onu kendisiyle yatmaya zorladığı konuşuluyordu etrafta. Aile içinde herkesin bildiği, ama akşam sofralarında peçetelerle kibarca kurulanan ağızların suskun kaldığı küçük aile sırlarıydı bunlar. 12 Eylül sonrasıydı. Nüfuzu iyice artmış olan baba servetine servet katmıştı. Küçük gelin arada bir kayınpederinden nedensiz yere dayak yese de birlik ve beraberliklerini korumuşlardı. Ailenin önemine inanmak zorundaydılar.

Aklından geçenlerin hiçbirini dile dökmeden, yüzündeki zırhlanmış gülümsemenin ardında, karşısındakinin söyleyeceklerini bitirmesini bekledi, sonra izin isteyip kalktı. Çıkarken "Bir süre buralarda olmayacağım," dedi, "Döndüğümde aranım artık."

Kayıtsız

Adını Tamara koymuş babası. Daha çok zamanın dansözleri arasında popüler olan bir admış bu. Babasının hatırasına gösterdiği hürmet gereği sonraki yıllarda da adını değiştirmemişti. Aslında aile çok sonra öğrenmiş, babanın bir zamanlar Tamara adlı bir dansöze deli gibi vurulup onun hatırasını kızında yaşatmak istediğini, ama iş işten geçmiş, kızcağız ilkokulu bitirip ortaokula başlamış bile. Ona söylememişler taşıdığı adın bu yanık hikâyesini; öğrenmesi çok sonradır.

Eskinin kara plaklarının yeniden moda olduğu günlerdi. Tamara Hanım'ın aklı hep haylazlıklara, muzurluklara çalışan büyük torunu bir gün sahaflardan aldığı eski bir 45'lik plağı getirip eve, yüksek sesle "Tamara Tamara / paraları verdin kumara / cihanda tek meleğim / bir tanecik bebeğim / geleceksen haber ver / ben sana geleceğim / Tamara Tamara..." diye ucuz bir göbek havası şarkısını yüksek sesle kakırdayarak çaldığında birden içinin hiç olmadığı kadar acıdığını hissetti Tamara Hanım. Yıllardır sinip saklandığı yerde suyüzüne çıkacağı ânı beklemiş bir acıydı bu. Geçmişte kalmış, önemsenmemiş, üzerinden atlanıp geçilmiş sanılan, insanın kendisine bile uzak bir yerlerinde sinsice seğiren pıhtının acısı. Kimsenin kimseyi sevmediği, ama birbirine katlandığı, geçimsizliklerle dolu, sıkıntılı, kavruk bir aile hayatının üzerini mühürler gibi konmuş bir adın gölgesinde geçirdiği yıllar zaten hiçbir zaman kendine ait değilmiş gibi gelmişti ona.

Sanki o hiç yoktu da tanımadığı bir kadın, eski bir aşk, bir zamanlar "baba" dediği tanımadığı bir adam ve onların kendisine çok uzak hikâyesi çalıyordu pikapta. Ta başından dışına sürüldüğünü hissettiği dünyayı bunca yıl sonra hiçbir şey bu kadar etkili biçimde hatırlatamazdı Tamara Hanım'a. Arsız bir alaycılıkla pikapta çaldığı şarkının izlerini babaannesinin yüzünde okumaya çalışan torununa, arada bir başını kaldırıp hayatın bugüne kadar ona öğrettiği en iyi şey olan kayıtsız ifadeyle bakmayı sürdürdü.

Sevişme sonrası

Bir deniz kazasında karaya vurmuş insanların yorgunluğuyla yan yana uzandık. Bitkinliğin bağışladığı bir ayıklık hali gelmişti üzerimize; ikimiz de az önce birbiriyle tutkuyla sevişen, birbirinin teninde tüten insanlar değildik artık. Deniz bitmiş, dalgalar dinmiş, köpükler sönmüştü. Az önce birbirimize arzu ve tutkuyla sarılırken, öperken, arada bir durup bakışırken sevişiğimiz kişi her kimdiyse şimdi yanımızda uzanmış duran o değildi. Pencereden vuran kirli ışıkta birbirimizde göz ucuyla gördüğümüz, yeniden düzene girmesini istediğimiz soluğumuza yetişmeye çalışan göğüslerimizin hızla inip kalkmasıydı yalnızca. Musluktan damlayan su, saatin tiktakları...

Gölgede

En son çıkan albümler, şarkılar konuşuluyordu masada.

"Ortalıklara çıkıp ne denli çırpınsalar da bazı insanlarda star tohumu yoktur, bir türlü olamazlar," dedi. "Bakma çıkardıkları gürültülere."

Bunu söylerken aklında adını dillendiremediği bir başkası vardı aslında. Onu içinden anmak bile yüzüne bir ucu gençlik yıllarına kadar giden geniş bir gülümsemenin yayılmasına yetti.

Düşünüyordu: Kusursuz bir ciddiyet içinde seyircisiyle arasına hep bir mesafe koyduğu halde, her seferinde seyirciyi avucunun içine almasını bilirdi. Şarkı söyleyişinde büyük sanatçılara özgü büyüleyici bir sunumun bütün sanatsal incelikleri barınırdı. Yoğun, berrak, alabildiğine özgün ve yüksek titreşimli... Taklitçisi çok olur, ama mirasçısı kolay çıkmazdı böylelerinin.

Fotoğraflarında kimi zaman huysuz ya da hüzünlü görünse de zamanı geldiğinde hayata çalım atmayı bilen hafif küstah bir hali vardı. Süsüne, gösterişine kaçmadan çeliksi bir zarafet içinde söylerdi şarkılarını, sonra geriye çekilirdi, kimselerin kendine ulaşamayacağı gölgelik bir yere. Sahne aldığı andan itibaren tavizsiz duruşundan yayılan ışıkta bir sır olduğunu sezerdiniz, varlığını hissettiğiniz ama ne olduğunu bilemediğiniz, bizlerin dünyasına ait olmayan bir sır. Evet, kimi zaman huysuz görünürdü ama aslında öyle olmadığını bilirdiniz; en hüzünlü görünüşünde bile o hüznün üstesinden gelebilecek bir gücün varlığı titreşirdi; ulaşılmazlığı, yalnızlığı seçmişlerin taşımayı bildikleri sihirli bir güç.

Yıllar önce o daha hiç kimseyken sevmişlerdi birbirlerini. Onda âşık olduğu şeylerin onları erken ayıracağını, star tohumu taşıyan bir kadını uzun süre avucunda tutamayacağını daha o toyluk günlerinde bile sezmişti. Öyle de oldu; aşkı yarım kalacak, ama hayranlığı ömür boyu sürecekti. Bir zamanlar onunla sevgili olduğunu herkesten saklamanın tadını çıkarıyordu nicedir. Bu büyük starın sevgilisi olduğunu kimseler bilmiyordu. Bu da onun gücüydü. Uğurlamayı bilmenin, geri çekilmenin, gölgede durmanın gücü.

Akıldışılığın zehri

Akıldışılığın zehri çabuk yayılır.

Başlangıçta herkesi ürkütmüş de olsa önü alınamayan nüfus artışı için etkili bir çözüm olduğu konusunda zamanla hemen herkes fikir birliğine varmıştı: Yasalarda yapılan bir değişiklikle, aralarındaki kanbağı ilişkisine bakılmaksızın ölenin mirası cesedi bulan kişiye kalacaktı bundan böyle. Kısa zamanda nüfusta ciddi bir azalma görüldü, toplumda yeniden bir denge sağlanmışa benziyordu.

"Çok dâhiyane bir buluş sayılmaz seninki, ama sonucu insanda sanki dâhiyane bir buluşmuş etkisi bırakıyor," dedi. "Nasıl başardın?"

"Çok basit: Akıldışına sığındım. Onun da bunu akıldışı bulacağını biliyordum, bu yüzden hiç kuşkulanmadı. En eski, en arkaik, en basit çözüm hangisidir, diye düşüneceksin her zaman. İnanılmaz olan sonuca götürür."

"Peki elbiseyi giymeye nasıl ikna ettin onu?"

"Hiç zorlanmadım," dedi. "Saçmaydı, bu yüzden çok kolay oldu. Hatta o kadar kolay oldu ki ben bile inanmakta güçlük çektim. Her zaman en basit korkuları, en ilkel saplantıları kullanacaksın. Birçok erkek günün birinde annesinin elbisesini birkaç dakikalığına da olsa giymek ister. Boynunun kısalığından olsa gerek annesinin, dönemin modasına uygun havuz yakalı elbiseler giydiğini görmüştüm fotoğraflarında. Teyzelerimden bilirim: Yüksek yakalı elbiselerde daralırlar. Genişlemiş gövdesini, yağlanmış belini saklayacak, hareketlerini zahmete sokmayacak, siyah rengin şık soyluluğuna sığınan düz, sade bir elbise diktirdim. Aldığı kilolardan, gitgide annesi gibi yağlanmış olduğundan söz ediyordu son zamanlarda. Çocukluktan hatırlıyordu onun sutyeninin sıkıladığı yağlarından nasıl tiksindiğini, sutyen askılarının ette bıraktığı mora çalan izin yaraya benzediğini. Geçmişe yolculuk yapmak için uygun bir zamanıydı, giydirmesi zor olmadı. Onun gözü önünde birkaç

yerini tutup elledim elbisenin, sonra giyinmesine yardım ettim. Birkaç dakikalığına birlikte eğlenmiş olacaktık yalnızca, bunda bir şey yoktu ki! Hiçbir şeyden kuşkulanmadı. Ta ki fermuarın haznesindeki zehir, kuyruk sokumundan ensesine kadar hızla yayılırken bir an dönüp arkasına bakmaya çalışana kadar. Buna gerek yoktu, ben boy aynasında görüyordum yüzünü. Birkaç saniye kadar yüzüne yayılan gülümsemede annesini görmüş bir çocuğun sevincini gördüğüm gibi. Bu, ikimize de yeterdi.

"Ardından artık zengin olmuş kendimin sevincini gördüm aynada. Dünyanın bütün sıkıcılığında her şeyin çok eski, çok arkaik, çok zor ve çok kolay olması gerçeği vardı."

"Çayını bitirmedin," diyen arkadaşının yüzünde beliren yılan kesiği ifade üzerine kapıldığı tedirginlikte fincanı tutan eli havada asılı kaldı.

Rüya ayna

Rüyamda, rüyam bir rüya değil bir aynaymış meğer. Aynaya bakar gibi bakıyormuşum rüyama. Dolayısıyla benim rüya görmem yahut rüyanın içinde olmam mümkün değilmiş. Çünkü zaten ona dışarıdan bakıyormuşum. Ayna olduğu halde orada gördüğüm kendi suretim değil, birtakım uçsuz, hiçbir yere bağlanmayan, kopuk, dağınık, üstelik hareket halinde olan sahipsiz hikâyelermiş. Benim o hikâyelerdeki ben ile ben olmayanı bulup ayırt etmem, böylelikle kendime görünmem gerekiyormuş; harflerin olmadığı, yazının bulunmadığı bir âlemde bunu yapmanın olanaksız olduğunu, nasıl işlediğini bilmediğim bir kapana kıstırıldığımı, ama bir yerlerde mutlaka bir çıkış kapısı bulunması gerektiğini düşünerek sakinleşmeye, sağduyulu davranmaya çalışıyormuşum.

Uyku ile uyanıklık arasındaki –bana yüzyılmış gibi gelen– o birkaç saniyede tutulduğum görüntü bombardımanı dinip gözlerimi açtığımda, gerçekten nerede ve kim olduğumu bilmediğimi hissettim. Bunun bir bilgiden çok çabuk geçiştirilmesi gereken bir his olduğu bilinciyle yitirdiğim bir şeyi bir an önce bulmak istercesine yataktan kalktım. Ayaklarımın altında yer karolarının serinliğini hissetmek beni kendi varlığıma inandırdı.

Sonra oturup bunu yazdım. Bundan sonrası sizin rüyanızdır artık, dilediğiniz gibi kendinizce çoğaltabilir, yeniden yazabilir, aynalayabilirsiniz onu. Ben size ancak buraya kadar eşlik edebilirim.

Masa

Evden eve dolaşıp bir türlü yerini bulamayan masanın hikâyesiydi bu. Gittiği evlere göre boyutlarını, biçimini, hatta ahşabını değiştiriyor ama bir türlü yerini bulamıyordu. Üzerine, kimi zaman orta halli bir ailenin mutfağında ya da oturma odasında muşambadan bir örtü serildiği de oluyordu, yüksek tavanları şık kartonpiyelerle bezenmiş geniş salonların salkımsaçak avizelerinin simlerini ışıttığı ipek bir örtü de... Ama onu asıl ilgilendiren, etrafını çevreleyen sandalyelerde oturan insanlardı. Sayıları, huyları, sınıfları değişse de hikâyeleri üç aşağı beş yukarı birbirine benzeyen insanlar... Anne, baba, bir oğul, bir kızın etrafında yerlerini aldığı, fazla elektrik yakmasın diye ampulünün gücü düşük tutulmuş bir tepe lambasının aydınlattığı orta halli ailelerin solgun mutfaklarında bazen başı tülbentli bir büyükanne de olurdu; çocuklarına yük olduğunu, için için istenmediğini bilirdi. Yeni evlilerden ya da çocukları evlenip gittikten sonra baş başa kalmış yorgun, yaşlı çiftlerden başlangıçtan sona bir hikâyenin bütün evrelerini dinlerdi. İnsanların dünyasındaki hikâyeler öyle ya da böyle sonunda hep acı ve ümitsizlik verdi ona. Yemek sırasında çalınan kapı, "yıldırım çekilmiş" telgrafta saklı acı bir haber, zamansız çalan telefona bakmak üzere masadan kalkana kabartılan kulaklar. Masadaki yeri eksilmiş kişinin boş kalan sandalyesinin diğerleri gibi ona da hüzün verdiği çok günler geçirdi. Sabah kahvaltılarının yalancı neşesiyle sokağa, hayata dağılan ailelerini uğurladıktan sonra, varlığının ahşap sessizliği içinde yalnız kalmayı bildi. Yalnız yaşayıp yalnız ölen insanların tek kişilik masası olarak kaskatı kesmiş sessizliği dinlemeyi, hiçliği anlamlandırmayı öğrendi.

Bir gün edebiyat heveslisi genç bir öğrenci, henüz çürüyüp morarmamış dirseklerini üzerine iyice yerleştirerek yüksek sesle ona "Masa da masaymış ha" diye bir şiir okuduğunda tıpkı bir insan gibi gülümsedi. Hikâyeye başladığında bu aklında yoktu, dedi, iyi geldi.

Çay Bahçesi Şarkıları

Sünger taşlarından yapılma zevksiz havuz süslemelerinin çevirdiği kirli suya düşen renkli ampullerin yansısına dalıyor bir süre...

Adı "Çay Bahçesi Şarkıları" olsun istediği bir öyküye iyi bir başlangıç olduğunu düşünüyor bu cümlenin.

Geçmişi anımsamasını güçlendirecekmiş, ona kolaylık sağlayacakmış gibi durup ardına yaslanıyor. Belki gözlerini kapaması da gerek, ama bunu yapmıyor.

Anımsamaya çalışırken yeniden inşa ettiği geçmişin imgelerinin içinde bir süre dağınık düzen dolaşmasına izin veriyor. Yalnızca yazarken değil, anımsarken de insan zihninin bir şeyleri seçip elediğini, bazı şeyleri unutmayı seçtiğini biliyor. Hatırladıklarımızın, unuttuklarımızın her biri bir tercihtir; biliyor.

Tek tek seçiyor şarkılarını öykünün, Sevim Tanürek'ten "Gitme dön bana" mutlaka olmalı diyor. Pathe Plak. Leyla Nur'dan "Zehretme Hayatımı". Elif Plak. Öykülerde anlatacaklarını geçiriyor içinden, hatırladıklarına kendi de şaşırıyor; eski heyecanların beyaz kâğıdı tutuşturmaya yetecek kadarıyla içini tazeliyor bir süre, ama gerisini getiremiyor. Hevesinin kısık ışığı çabuk söndüyor. Yorgunluk tıkıyor içini. Duygularının, özlemlerinin daha taze; yürek katılığının daha az olduğu yıllarında kalkışmış olsaydı rahatlıkla kâğıda dökebileceği bu öyküyü içinin çoktan eskittiğini, artık yazamayacağını hissediyor.

Bir başkasının kaçırdığı bir fırsata yerinir gibi "Çay Bahçesi Şarkıları" ne güzel bir öykü adı olurdu, diyor.

Kaportacı Emin

Dalgın gözlerle kendisini 1956 model bir Cadillac Eldorado'nun direksiyonu başında hayal ederken derin bir ahh çeker, "Yüzgeç kuyruklu Cadillac arabalar zamanı gelmek varmış dünyaya, tarihi kaçırdım ben, tarihi..." derdi. Bunu her söylediğinde elini kaldırıp hafifçe direksiyon kırıyormuş gibi yaparken bir kaşı kendiliğinden havalanır, hayalindeki fotoğraf tamamlanırdı.

Değişen araba modellerinin tarihi üzerinden kendi çocukluğunun, yeniyetmeliğinin Istanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Adana'sının oto tamircilerini, kaportacılarını anlatmak istediği siyah-beyaz bir romanın hayaliyle yaşadı yıllarca. Bu kitap motor yağı, üstüpü, benzin kokmalıydı. Arada bir sorardı: "Şu Kadir Savun'un tamirci dükkânı hangi filmdeydi yahu, hani kamera alttan alır Kadir Baba arabanın ön kapağını açmış içine bakmaktadır, başının arkasında gökyüzünde mendil kadar bir bulut görünür. Bu uğurda kaç yüz tane film seyrettim, ulan birinde rastlamadım namussuzum, içimde ukdedir!"

Sanki o filmi bulup, o sahneyi yeniden seyredebilse hemen yazabilecekti bir türlü başlayamadığı, ama sayfaları kafasında uçuşup duran romanı. "Yaşım beş miydi, yedi miydi seyrettiğimde, çok küçüktüm, anlayın işte, bahçe sinemalarından biri olmalı, arabanın kapağını kapattıktan sonra avucunun içiyle üzerine şöyle bir vururdu hani... O gün sevdalandım arabalara! Ulan hiç kimse mi hatırlamaz yahu!"

Bu çeşit hikâyelerin başına gelen Kaportacı Emin'in de başına geldi. Yıllardır kafasında dolandırıp durduğu, içinde kendi çocukluğundan kalma Cankurtaran, Aksaray, Karagümrük, Kumkapı, Haliç, Dolapdere olan o romanı yazamadan, içinde Kadir Savun'un tamirci dükkânının olduğu o filmi bulamadan ölüp gitti. Üstelik gene bu çeşit hikâyelerde yazarın zorlamasıymış gibi görünen bir ölümle ölüp gitti. Yağmurlu havada, Sarayburnu'nda yoldan çıkan bir Cadillac çarptı ona, dediklerine göre hemen oracıkta ölüver-

miş. Ruhu kanatlanıp göğe akarken onun 1956 model bir Cadillac Eldorado'nun direksiyonunu hafifçe kırdığını hayal etmek "sentimental bir bayağılık" sayılmaz değil mi?

İyi ve makas

"İyi bir adamdır," demişlerdi onun için.

İyi bir insanmış gibi görünüyor, ama kadın iyiliğin bu görünüşünü tanıyor: Başarısızlığın verdiği bir iyilik bu. Başka bir hayatı olmayacak, olamayacak biri, belli. Gözünün bebeğinde hayatın izin vermediği kör bir hınç parıldıyor. Sözde iyilikten yapılmış bir kalkanın arkasında kendisini hayata, insanlara karşı daha güvenli hissediyor olmalı. Böyleleri, karşısındakinin kendisinden daha zayıf biri olduğunu hissettiğinde, saklandığı kalkanın arkasından çıkmakta ve güçlerini sınamakta hiçbir sakınca görmez. Onların görünüşteki iyilikleri daha çok güç karşısında saygıyla eğilip boyun eğen kirli bir itaate benzer, başını önüne eğip getirdiği dosyasını inceleyen adama bakarken, bu düşünceler geçiyor aklından.

Kalkıp gitmek istiyor. Hiçbir şey söylemeden kalkıp gitmek. Ama ya yanılıyorsa, ya adam gerçekten iyi biriyse, ya sahiden yararı dokunacaksa. Genç kızlığı boyunca dikişlerine yardım ettiği annesinin sözü çınlıyor kulaklarında: "Sokağa çıkarken makasların ağzını açık bırakma, uğursuzluk getirir."

Böyle bir makas ağzında hissediyor şimdi kendini. Bugün sokağa çıkarken ardında bıraktığı evin halini hayal etmeye çalışıyor içinden. Makasın ağzının kapalı; her şeyin düzgün ve yerli yerinde olduğuna inanmak istiyor.

Sinema ve aşk

Genç kadın ve genç adam ilk buluşmalarında –çoğunlukla olduğu gibi– baş başa yemek yiyip sinemaya gitmişlerdi. Sinemadan sonra el ele tutuşup ağaçlıklı yollarda uzun bir yürüyüş yaptılar. Filmler her zaman iyi olmasa da sinemanın başlı başına bir sevgi olduğundan söz ettiler. Örneğin bugün izledikleri film pek öyle ahım şahım bir şey değildi ama, gene de memnundular. Bu konuda söze başlarken adamın niyeti bu değildi gerçi, ama konuşmanın bir yerinde şairane bir yürekle söyledikleri genç kadın için ciddi bir uyarı yerine geçti.

"Sinema neden aşk haline gelir biliyor musun?" dedi adam, "Çünkü o da tıpkı aşk gibi, insan gözünün bir aldanışı üzerine kurulmuştur. Hayal olduğunu bildiğin perdeye inanırsın bütün kalbinle... İnsan öncelikle bir aldanışa âşık olur, sonra o aldanıştan bir hakikat yapmaya çalışır hayatına... Bazı filmler çabuk biter."

Bir kitapta okuduğunda güzel, anlamlı bulabileceği hatta altını çizmek isteyeceği bu sözler, yeni başlamakta olan bu ilişkinin yürümeyeceğini –pek erken yahut tam vaktinde– söylemişti genç kadına. Bu kadar farkında olanın aldanması uzun sürmezdi. Film çabuk biter, ışıklar erken yanardı.

Keşke böyle olmasaydı

Bakır çalığı yaprakların her yeri kapladığı uzun sürmüş bir güzdü, hatırlıyorum. Güzün, yaprağın, apansız ortaya çıkıp insanı üşüten esintinin getirdiği hüzünden olsa gerek, hayatımızda "Keşke böyle olmasaydı" dediğimiz şeylerin çokluğundan konuşmuştuk uzun uzun... Doğru, güzel, dolu dolu yaşanmış bir hayattan artırıp süzdüklerini çevresine ustalık ve incelikle dağıtmayı bilen güngörmüş kadınlardandı. O sıralar oğluyla çıkıyordum.

Bir zaman sonra ayrıldığımızda, oğlundan çok annesi için üzülmüştüm. Çünkü hayalimdeki sevgiliyi değilse bile, hayalimdeki kayınvalideyi bulmuş ve kaybetmiştim.

Ben kendisine "Nezihe Hanım" diye hitap ettikçe, "Ya bırak bana 'Hanım' demeyi," derdi. "Sen de herkes gibi Nezim desene bana." "Dilim varmıyor bir türlü, siz demeye doyamıyorum size, çünkü siz çok hak ediyorsunuz siz demeyi," diye gönlünü hoş tutmaya bakardım. Oğluyla ayrıldığımızda çok üzülmüştü, beni ne denli benimsemiş, hayatına katmış olduğunu en çok o zaman anlamıştım. "Gene görüşürüz tabii," demiştim. "Ben oğlunuzdan ayrıldım, sizden değil." Nitekim giderek seyrelen aralarla da olsa görüşmeyi sürdürmeye çalıştık. Ama ortada pek de iyi bitmemiş bir ilişkinin iç sızlatan anı kırpıntıları duruyor, ben annesiyle görüşmeyi sürdürdükçe oğlu geçmiş günlere dönebileceğimize dair güçsüz de olsa ümit beslemeyi sürdürüyordu. Nezim'in söz arasında söylediklerinden anladığım kadarıyla oğlunun benden sonraki ilişkileri hayli sorunlu geçiyor, onun deyişiyle "kimseyle dikiş tutturamıyordu". Bense çok geçmeden başka birine ilgi duymaya başlamıştım, yeni bir işe girmiştim, gece gündüz çalışıyordum, ara ara telefonlar ediyor, fırsat buldukça da ziyaretine gidiyordum.

Başlarda "Biraz zaman geçsin," –oğlunu kastederek– "ayrılığı o da kabullensin, sonra sizi gene ararım," dediysem de ikimizin istediği gibi bir kıvamda ahbaplık etmeyi ikimiz de tutturamadık, hayat girdi araya. Hani şu bildiğimiz günlük koşturmacaların da-

ğınık yığıntısından oluşan hayat! Nezim daha çok kalbimde yaşadı. Hatıralarımda. Bir ayağını altına alıp yün sarıp örgü ördüğü, gazete-kitap okuduğu pencere önündeki uzun ayaklı lambanın altında şefkatle ışıyan yüzüyle beni beklediğini bilirdim.

Oğlu aradı bugün "Annem öldü," dedi. "Seni çok severdi bilirsin. Yarın cenazesini kaldırıyoruz, gelmek isteyeceğini düşündüm." Kendime haksızlık etmek olduğunu bildiğim halde gene de derin bir suçluluk duymaktan alamadım kendimi.

Nezim! Ah canım Nezim! Neden hep "Keşke böyle olmasaydı" deriz hayatta?

Kavga

Küçük bir sahil kasabasında yaşarlar. Görenler yeni evli sanır onları. Oysa hep kavga ederler. Kalabalıkta, meydandaki çay bahçesinde, sokakta, artık nereye denk gelmişse... Uluorta insan içinde, kendi evlerinin oturma odasında kavga ediyormuş gibi rahat rahat kavga ederler. O sırada etrafta olanları, yoldan geçenleri, durup bakanları asla umursamazlar. Seyredildiklerine aldırmaz, çevrelerine biriken kalabalığa dönüp bakmazlar bile. Onların kavgasını izlemeye herkes bayılır; çünkü onlar kavga ederken birbirlerini ne kadar sevdiklerini anlarsınız.

Başka hiçbir karı kocanın kavgasında göremeyeceğiniz kadar büyük bir sevgi, tutku, ateş ve sahiplenme vardır bağırış çağırışlarında. Ağızlarına geleni uluorta söylediklerinde bile, birbirleri için aziz olana dokunmadıklarını, gurur kırıcı tek bir laf etmediklerini görürsünüz. Belki karı-koca olmalarına değil, ama aşklarına duydukları derin saygıyı görürsünüz. Birbirini bulmuş iki deliden çok, birbirini bulmuş iki âşık olduklarını görürsünüz.

Latif'in karısı

Latif'in karısı, hiçbir konuda sorun çıkarmayan o kadar silik bir kadındı ki –bu nedenle olsa gerek– Latif herkeste bekâr erkek izlenimi bırakır, hatta mahallenin kadınları unutup unutup ona kız bakmaya kalkarlardı.

Sonrası kaç karışıklık, kaç yanlış anlama, kaç beyhude hayale kapılma hikâyesi olarak mahallenin hayatını çalkalandırmıştır.

Latif'in karısı günün birinde kimselere bir şey demeden evi barkı bırakıp kayıplara karıştığında, aralarındayken fark etmedikleri varlığı, birdenbire herkesçe fark edilir olmaya başladı. Artık onun bir hikâyesi vardı.

Ardında bıraktığı gün günden büyüyen boşlukta karısı gün günden önem kazanırken, Latif gün günden küçüldü, ufaldı, adeta silikleşip kayboldu; "Karısı döner bir gün herhal," diyerek bir daha kimse ona kız bakmaya kalkmadı.

Saklı yas

Ülkü Tamer için

Artık yalnızca hatıra kitapları okuyabildiğinden söz ediyordu çevresindekilere. "Yaşamın kapılarından birini daha kapatmaya benziyor bu," diyordu. "Zaman benim için yalnızca geçmişten yapılan bir şey sanki."

O sıralar sevdiği bir yazar anılarını yayımlamıştı. Onunla birlikte geçmiş yıllara, eski Istanbul'a kapanmak iyi gelmişti. Bildiği, tanıdığı, içinde yabancılık çekmediği, yağmuru bile bir başka yağan Istanbul'a...

Nicedir düzensizdi uykuları. Geceleri geç saatte televizyon kanallarında yayınlanan siyah-beyaz Türk filmlerinden birine rastladığında, zamanında burun kıvırıp seyretmeyi reddettiği filmlere çocukluğunun, gençliğinin Istanbul'una kavuşmak uğruna katlanıyordu şimdi. Boğaz'ın eski manzarası, Maçka sırtları, parke taşlı tanıdık bir sokak, eski usul geniş cemaatli bir dükkân, sahilde salaş bir lokanta ya da çay bahçesi. Eminönü'nün, İstiklal Caddesi'nin bildiği, hatırladığı gibi olduğu zamanlar. Kederli bir mutluluk veriyordu bütün bunlar ona.

Anılarını okumaya daldığı yazar, kendisine hayli tanıdık gelen imgelerle yatılı okuduğu lise yıllarını, dönemin Istanbul'undaki arkadaş çevresini, bazı mekânları anlatıyordu. Dalıp gittiği sayfaların birinde karşısına çıkan bir cümle, aniden bir yeri derinden kesilmiş gibi canının yanmasına neden oldu. İlk sızıdan sonra kolay sarılabilir sanılan yara kesiği giderek dalga dalga büyüyen bir acıya dönüştü içinde. Yazar, lisedeki okul arkadaşlarından söz ederken "Anıl Tunaman okulu bitirdikten bir yıl sonra Paris'te talihsiz bir trafik kazasında ölecekti," diyordu. Anıl! Ablasının oğlu! Hiç beklemediği bir biçimde yıllar sonra bir kitapta karşısına çıkıvermişti. Bu yazarla tanıştıklarını, arkadaş olduklarını bile bilmiyordu onun.

Kendinden büyüktü Anıl; bu durumla eğlenircesine ona "dayı" diye seslenir, elinden tuttuğu o zamanki kısa pantolonlu kavruk çocuğu, arkadaşlarına "dayım" diye tanıtırken gülümserdi. Anıl' dan çok, ölümünün aileye yaşattığı o kavurucu derin acıyı hatırlıyordu. Nişantaşı'ndaki asıkyüzlü evin her köşesine sinen o boğucu keder duygusundan kurtulmak için kendini sürekli sokaklara, pastanelere atardı. Kendi yaşamının devam etmesi için, evdeki herkesin hayatının üstünü örten o acının dinmesi, Anıl'ın unutulması gerekiyordu sanki.

Kitabı elinden bıraktı; gün doğana, vücudu hatırladıklarından bitkin düşene dek ev içinde gezinip Anıl'ı düşündü, o zamanki hallerini hayal etti. Gencecik yaşta ölüp gitmiş kadersiz yeğenini – ablası öyle anardı: "Kadersiz". Anıl'ın ölümünden sonra o da uzun yaşamamış, beraberinde Anıl'ın hatırasını da alıp götürmüştü sanki.

Ömrü kendi hatıralarını biriktirmeye yetmemiş olan Anıl, onca yıl sonra birinin hatıralarında yalnızca bir cümle olarak geçiyordu şimdi. Zamanında yeterince tutamadığını düşündüğü sakîi yas, yıllar sonra öntinü kesmiş, elindeki kitabın sayfalarından yüzüne vuran kederli ışıkta tuhaf bir mahcubiyet duygusuna kapılmıştı.

Kalktı, birkaç apartmanın arka yüzünün ortak baktığı bahçeye açılan balkondaki çiçeklere su verdi. Tansöküm serinliği omuzlarını ürpertirken Anıl yeni ölmüş gibi taptaze bir acıyla ağlamaya başladı.

"Uzaktan gelen eğlence sesleri beni hep üzer. Bu duyguyu yorumlamaya kalkıştığımda, dışarıda bırakıldığım dünyanın sesleri olduğu içindir, diye tahmin yürütebilirim."

Tam olarak böyle değilse bile buna benzer şeyler söylemişti, yeğeni ona *Uzak sesler, durgun yaşamlar* filminden söz ettiğinde. Huzur evindeki yaşantısından hoşnuttu. Buraya çabuk uyum göstermişti. Yaşamı boyunca yalnızlık ve kimsesizlik çeken biri için bunun pek de zor bir iş olmadığını söylerken, sesinde en küçük bir acındırma isteği ya da kendine acıma yoktu, bir gazete havadisinden söz eder gibi tarafsız anlatıyordu. Öyle derdi hep "Gazete havadisi".

"Havadis" sözünü ilk ondan duymuştu. Yıllar sonra tanıdığı amcasından. Zamanında ailenin reddettiği bu amca günün birinde çıkagelmişti. Hikâyesini bilmiyordu, onu yeterince tanımıyordu. Birbirlerine alışmaya, sevip saymaya vakitleri olmamıştı. Kısa bir süre içinde ailede yalnız ikisi kalmıştı geriye: Amca ile yeğen. O kadar. Yeğen olan ortada bir haksızlık olduğunu hissediyordu, ama kime, nasıl yapılmış olduğu belirsiz ve artık giderilemez görünen bir haksızlıktı bu. Yaşanmamış yıllara gömülü bu akrabalığı diriltmek için ikisi de fazladan bir şey yapma gereği duymuyorlardı.

Amcasının üç aşağı beş yukarı bir huzur evinin soluk duvarları arasında biteceği şimdiden belli olan hikâyesinin sonunu merak etmiyordu. Bu hikâyenin başını bilmiyordu asıl. Biri, öğrenmek istediğinden emin değildi; diğeri anlatmak istediğinden... Yeğenin arada bir yaptığı ziyaretler ikisine de iyi geliyordu. O kadar.

Uzaktan gelen eğlence seslerinin kendisini üzdüğünü söylediğinde, birden kendini ona çok yakın hissetmiş, çocukluğunun kasvetli anılarını kımıldatan bu tanıdık yalnızlık, amca-yeğen olmaktan çok daha köklü bir akrabalık duygusu uyandırmıştı onda. Amcasının sağlığı düşünülecek olursa, kısa sürecek buruk bir hikâyenin başlangıç vaadiydi bu.

Tam kapıdan çıkarken geri döner, ocağın altını kapayıp kapamadığını bir kez daha kontrol ederdi. Bazen kapıyı kilitledikten sonra emin olmak için yeniden açıp içeri girerdi. Çıktığı yoldan, bindiği taksiden, hatta gittiği yerden geri döndüğü de olurdu. Gaz kaçağı hayattaki en büyük korkusuydu.

Kocasından boşandıktan sonra zamanla daha da tuhaflaşmıştı ama, çocukluğumdan hatırladığım kadarıyla da teyzem hep biraz tuhaf bir kadındı. Sakin görünüşünün altında, arada insanı şaşırtacak şeyler yapan biri olduğunu bilirdiniz.

Kocasının kendisini aldattığını ilk kez, eve geldiğinde kül tablasında unutulmuş sigara izmaritindeki ruj izinden anlamış, başta inkâr edip direnen kocası, ardından her şeyi itiraf edip bağışlanmayı dilemiş, bir daha yapmayacağına dair teyzemin deyişiyle "yemin-kasem" etmiş. Bir zaman sonra, gömlek yakasındaki ruj bulaşığını da, bu kez daha uzun süren bir dargınlıktan sonra bağışlamış.

Üçüncüsünde boşanmışlardı.

Teyzem ruj falan sürmezdi, "Ne o öyle ağızda bulaşık yapıyor," derdi. Bizimkilerin demelerine göre, "Genç kızken bile sürüp sürüştürmez, boya bilmezmiş." Annem, "İhtiyacı yok da ondan böyle rahat," derdi. "Millet sokağa çıkmadan aynalara yapışır, bizimki yüzüne su çarpıp çıkardı."

Yaşlandığında bile hâlâ güzel bir kadındı teyzem; yalnız yaşıyordu. Çocuğu yoktu. Hiçbir zaman konuşkan, girişken, eğlenceli biri değildi ama, son yıllarda iyice sessizleşmiş, içine kapanmıştı. Bir süredir insanın yüzüne dinlemez gözlerle bakıyordu. Teyzemizdir, diye seviyorduk elbet, ama açık söylemek gerekirse varlığından sıkılıyorduk.

Birkaç gündür haber alamamıştık ondan; ortalıklarda da gözükmemişti. Dışarı sızmasın diye kapı altlarını, pencere önlerini bezlerle iyice tıkayıp bütün gaz musluklarını açmış. Önünde bir

çay bardağı, bir küllük, mutfak masasında bulmuşlar ölüsünü. Küllükteki sigara izmaritlerinde ruj izleri varmış, kıpkırmızı boyalıymış dudakları. Oysa sigara da içmezdi teyzem.

Eskilerden konuşmak

Kimi zaman insan geçmişten gelen sesleri duymak ister, eski bir arkadaşı anar gibi eskilerden, geçmiş günlerden konuşmak ister. Örneğin, bazen o ara sokaktaki, duvarları aynalı muhallebicinin yerini hatırlayan birinin olması bile yeter insana. Yoğurtçu çıngıraklarını yahut Rum bakkalı.

Onu çok sevdiğinden yahut bir zamanlar çok iyi arkadaş olduklarından değil, çevresinde 70 sonlarının, 80 başlarının ortağı o gençlik günlerinden pek kimse kalmamış olduğu için arada bir giderdi ona. Arkadaşının hasta babasını her seferinde sobanın başında otururken bulurdu; kucağında sanki sayfası bile değişmemiş aynı gazete açık durur, gözlüğünün altından şöyle bir bakıp, kibarca "hoş geldiniz oğlum," dedikten sonra gazetesine dönerdi. Salonda çinili sobanın, mutfakta kuzinenin, köşedeki pikaplı müzik dolabının varlığı yeterdi içini geçmişle ışıtmaya.

Uzun bir iş gezisi nedeniyle Anadolu'yu dolaşmış, Istanbul'dan uzak kalmıştı. Döndükten, buradaki işlerini haline yoluna koyduktan bir süre sonra, onu ziyaret etmek, gidip o yüksek tavanlı evi görmek istedi. Sonbahara özgü akşamüzeri çağsamaları, yağmur öncesi Istanbul hüznü içini yoklamaya başlamıştı.

"Galiba burdan taşınmışlar, biz yeniyiz," dedi kapıyı açan.

"Babası öldükten sonra, o da kalmadı burada, galiba Bodrum'a yerleşmiş," dedi komşuları.

Kucağındaki gazeteyi sakin hareketlerle katlayarak sehpanın üzerine koyan adamın gözlerinin önünde beliren hayaliyle içi yandı.

Soluk soluğa yokuşu tırmanıp Beyoğlu'nda eski bir muhallebici aramaya başladı.

Han pencereleri

O sıralar oturduğu evin pencereleri karşıdaki hanın pencerelerine bakardı; cam ve çelikten yükselen o yekpare blok, dar sokağın gerisindeki hayatı olduğu gibi kapatırdı yüzüne.

Baktıkça "Zamanında Faruk Nafiz 'Han Duvarları'nı yazmış, şimdi ben yazacak olsam 'Han Pencereleri' koyarım bu hayatın adını," diye geçiriyordu içinden. Tazminatını vermeden çıkarıldığı işine geri dönmeyi umuyor; açtığı davanın sonuçlanmasını beklerken, bütün gün evde oturup nicedir özlediği şeyleri yapıyordu. Sabahları geç kalkmanın, uzun uzun gazete okumanın, gün boyu tembellik etmenin keyfi çabuk tükendi. Merak ettiği halde zamanında vakit bulup okuyamadığı birkaç kitabı bitirmiş, önceleri seyredemediği televizyondaki gündüz programlarından çabuk bıkmıştı.

Karşısındaki hanın her katındaki birbirinin aynı odalarda çalışanları izlemeye, her birine tek tek ad verip, fal gibi bakar gibi onlar için hayat hikâyeleri uydurmaya o sıralar başladı. Sabahları yeterince dinlenmemiş bir yüzle iş yerine gelir, bütün odaları aynılaştıran o morg beyazı ışıkta solgun ve hasta görünürlerdi. Ne kadar her gün farklı bir şey giyiniyormuş gibi yapsalar da, bir süre sonra hep aynı şeyleri giydikleri anlaşılırdı. Çoğu gün boyu bilgisayar karşısında oturur, çay içer, sigara içmeye dışarı çıkar, arada birbirleriyle birkaç neşesiz laf ettikleri olurdu. Kilitlenip kaldıkları bilgisayar karşısında hiç kımıldamadan öylece otururlarken; duyguları, sinirleri, hayatları alınmış gibi görüntürdü ona. İş saati çıkışına doğru her birine bir canlılık gelir gibi olsa da, davranışlarına sinen günün yorgunluğu, aslında buradan başka gidecekleri bir hayatlarının olmadığını düşündürürdü.

Düne kadar onlardan biri olduğunu, açtığı davanın öyle ya da böyle sonuçlanmasının kendisine yeni bir hayat bağışlamayacağını, şimdi şu askıya alınmış halinin gözleriyle gördüklerinin hiçbir anlamının olmadığını düşündü. Zihninde duvarlarla pencereleri

ayıran "han" sözcüğünün gölgesinde mutsuzluğunu derinleştiren günler geçirdiğiyle kalacaktı.

Akşamları hanın pencerelerinde ışık yanmazken kendini daha iyi hissediyordu.

Özel anların ışığı

"Özel anların ışığı bütün resmi değiştirir," dedi arkadaşı tam nişanlanmak üzereyken neden ayrıldığının hikâyesini dinlediğinde...

Tanışır tanışmaz birbirlerine âşık olmuş, her şeyin yolunda gittiğini anlayıp gördükten sonra nişanlanmaya karar vermişlerdi.

Genç adamın bir ara kardeşinin rahatsızlığından söz ettiğini hatırlıyordu elbet, ama fazla üzerinde durmadan anlattığı bu bilgi gözüne önemsiz görünmüş, zihninden kayıp gitmişti.

Ailesiyle tanışmaya gittiği güneşi solgun o akşamüstü, adını hemen koyamasa da içinde bir şeylerin toprak kaymasına benzer biçimde yer değiştirdiğini hissetti.

Genç adamın ciddi ölçüde bakıma muhtaç özürlü bir kardeşi vardı. Tüm ailenin bu özürlü çocuğun çevresinde odaklanmış bir yaşam sürdürdüğünü gördüğünde, bu sıkıntıya hiçbir biçimde ortak ya da tanık olmak istemediğini fark etti. Pencerenin kalın tutulmuş tülünden içeri güçlükle vuran ışıkta annenin yüzünde görülen; davranışlarına, sesine sinmiş o bıkkın ve yorgun şefkatin kendi yaşamına da bulaşacağı, aileden çevreye yayılan kemirici mutsuzluğun zamanla onları da kurutacağı duygusuna kapıldı. Özürlü çocuğun varlığı adeta bu aileye özel bir kimlik vermişti. Böyle birinin ağabeyi olarak büyümüş sevgilisinin ruhunda bunca zaman nelerin saklanmış olabileceğini yahut zamanla nelerin ortaya çıkabileceğini bilmiyordu.

Nişanlanmaktan vazgeçtiğinin farkında değildi o gün, ama sonradan içinin bu kararı ta o zaman almış olduğunu anladı. O ânın donuk, ölgün ışığında içinde bir kapı kapanmıştı.

Hava biraz aydınlık, tül biraz daha ince, eşyaların görünüşü daha az kederli, anne daha az yorgun olsaydı o gün, bir şey değişir miydi, emin değildi.

Yüzme kayaları

Odasına girdiğinde, sabahlara kadar bilgisayarın başından kalkmayan, bilgisayar çağında televizyon seyredenlere burun kıvırıp küçümseyen yeniyetme oğlunu, yetmişlik dedesiyle birlikte bilgisayar ekranı karşısında kenetlenmiş görünce şaşırdı. Oğluna mı, babasına mı daha fazla şaşırması gerektiğini bilemedi.

Usulca yanlarına yaklaştığında, oğlunun, dedesine ekranda eski Istanbul fotoğrafları gösterdiğini ve onun anlattıklarını, yüzünde görmeye pek alışık olmadığı yumuşak, huzurlu bir sükunet içinde dinlediğini gördü. Ne zaman geçmişten söz edecek olsa göğsüne inerdi sesi babasının, hasretin yumuşattığı bir tonla konuşurdu.

Üsküdar, Salacak taraflarını gösteren eski siyah-beyaz bir fotoğraf bütün ekranı kaplamıştı. "Çifte kayalar mevkii burası... bak henüz çam ağaçları ekilmemiş... deniz içindeki kayaları görüyorsun... bunlar bilhassa korunurdu... İhsaniye, Tunusbağı, Selimiye, Çiçekçi mahallelerinin çocukları hep birden buraya iner, herkes buradan denize girerdi... istisnasız her Üsküdar çocuğu burada öğrenirdi yüzmeyi. Şu gördüğün kayaların her birinin bir adı vardı... şu Küçükkaya, az ilerisindeki Kumkaya... neden diyeceksin, her iki tarafı kumdu da ondan, evet bildiğimiz kum, plaj kumu... biraz ötesindeki Ortakaya... bak buralar nispeten sığ yerlerdi, yüzmeyi yeni öğrenenler burada kulaç atar, denizi kucaklamaya burada alışırlardı... tam uçtakiyse meşhur Başkaya... niye meşhur onu da söyleyeyim, yüzmeyi öğrenenler burada rütbe alır, bu kayanın müdavimi kesilirdi... bu onların atlama taşı sayılır artık... sahil tepesinden bakan kızlara burada hava atılır, aile büyüklerine marifetleri buradan gösterilirdi... şu tam karşısına düşen Putkaya'dır... şeklini puta benzettiklerinden böyle denilmiş zahir... kıyıya yakın görünenlerse Çiftekayalar... çocukluğumda buraları harabe halinde idi... buranın denizi hiçbir yere benzemez... tuzu tenine işlemesin bir kere hayat boyu başka bir deniz istemezsin...

Sustu.

İkisinin de içinde bulundukları zamana tokluk kazandıran soluk alıp verişlerini duydu o sessizlikte.

Bak annen gelmiş, hadi kalk bakalım şimdi yemeğini ye, dedi dedesi. Bugünlük yeter bu kadar!

Oyuncakların gözleri

Arkadaşının çocuğuna oyuncak bakması gerekmeseydi, o akşamüstü Eminönü'nde yan yana dizili büyük dükkânların, tabelasında "Oyuncak Sarayı" diye yazanına girmeyecekti. İçeri girer girmez gördüğü çeşit karşısında kapıldığı şaşkınlıkla, yıllardır bir oyuncakçı dükkânına adım atmamış olduğunu fark etti. Uzun, geniş, süslü raflara şöyle bir göz atmak bile başını döndürüyordu insanın.

İrili ufaklı oyuncak ayılarla, köpeklerin alt alta dizili olduğu rafların önünde durup bir süre çocukluğuna bakar gibi dalgınlaştığında, birdenbire içinde bir yerin kilidinin kendiliğinden açılıverdiğini hissetti.

Hani eskinin masallarında, yeninin çizgi filmlerinde görülen, o herkes yattıktan sonra canlanıp hareket eden, birbirleriyle konuşan oyuncakların mucizevi gerçekliğine tanıklık ediyormuşçasına kutlu bir aydınlanma doldurdu içini.

Oyuncakların sadık bakan gözleriydi bu. Ayıların köpeklerin, yıllar yılı hep aynı sadakatle, boncuk boncuk bakan gözleri... Çevremizin sevgi ve şefkatle olduğu kadar sadakatle de kuşatılmış olduğu çocukluğun altın yıllarını belki de en iyi somutlayan şey, bakışı hiç değişmeyen o oyuncaklardı... Bu duygularla kapıldığı coşkuya yenilip bir an için kendine bir ayı almayı düşündüyse de sonradan vazgeçti. Az önce sihirli bir ânı yaşar gibi keşfettiği, hayatın kendisinden çoktan çekilmiş, oyuncakların gözlerinde kalmış o mutlak sadakati anmakla yetinecekti. Hayat bazen istemediğimiz kadar büyütürdü bizi.

Bu konuşmalarla

"Neden sana inanamıyorum acaba?"

"Çünkü bahane sanıyorsun, ama değil, gerçek bu. Benim gerçeğim. Senin hoşuna gitmeyen, benim seninkinden farklı bir gerçeğimin olması."

"Ama unutma bir arada yaşıyoruz."

"Sorun da bu değil mi zaten? Bir arada yaşamak için ille de birbirimize benzememiz gerektiğine duyulan bu adeta dini inanç!"

"Ama sen benim kardeşimsin."

"İyi de, birbirimize benzemeden kardeş olamaz mıyız?"

"Ama ben senin iyiliğin için söylüyorum."

"Benim gerçeğime bu kadar yabancıyken, neyin bana iyilik olacağını nereden biliyorsun?"

"Ama sen de her şeye itiraz ediyorsun."

"En iyisi keselim abla. Bu konuşmalarla ne bir yere varılır, ne bu hikâyeler biter."

Adli muhabir

"Bu meslekteyken ilk öğrenmen gereken şeylerden biri yüzleri çözmektir oğlum. Özellikle adli muhabirken, dar zamanda kimden iş çıkarabileceğini, kimden bilgi sızdırabileceğini; önemli malumat için önceden kimi kafalayacağını bileceksin. Bakma iç kapayıcı havasına, şu asık suratlı adliye koridorları hayatın içyüzüdür aslında. Evrak memurundan hademesine, hâkiminden mübaşirine adliye çalışanlarının her birini ayrı ayrı aklında tutacaksın, zaaflarını bileceksin, kendilerinin önemli kişiler olduğunu hissettireceksin onlara. En çok bilgiyi ezikler sızdırır unutma. Eziklerin de kibirli görünenleri vardır, görünüşe aldanmayacaksın. Onların aklına, yardımına, tecrübesine muhtaç görünürken kendin ezik durmayacaksın ama. İleride senin adam olup bir yerlere gelebileceğine, sana işlerinin düşebileceğine inandıracaksın onları. Gazetecilik artık puştluk oldu, beceremeyeceksen bu işleri, git başka işlere bulaş. Bak bizim hayatımız adliye koridorlarında geçti, şimdinin gazetecileri yüksek cam kulelerde oturuyorlar, su geçirmez, hava geçirmez, kurşun geçirmez cam kulelerde... Sen niye adliye muhabiri olmak istediğini biliyor musun peki? Hevesle olmaz bu işler, hayatın kirli yüzüne merak kanında var mı senin?

Yutkundu Çetin. Küçük yaşta öğrenmişti yutkunmayı, başını öne eğip susmayı, duymazdan, anlamazdan gelmeyi... Henüz ilkokuldaydı gazetelerin birinci sayfasında anasının kanlar içindeki cesedinin fotoğrafı yer aldığında. İki yanında iki polis, elleri kelepçeli uzak bakışlı adam hem babasıydı, hem değildi. Adliye koridorlarını ilk gördüğü gün aklından hiç gitmedi bir daha.

"Merak etmeyin," dedi. "İyi bir adliye muhabiri olacağımdan kuşkunuz olmasın."

Nihayet

En az altı yedi yıl önce olmalı. "En uygun fiyatlı yerdir," diye burayı salık vermişlerdi. "Bu tahlillerden daha sonra da yaptırman gerekecek. Bu hastalıklar kontrol gerektirir." Hem ayak alışkanlığı, hem güven, hem hâlâ uygun fiyatlı bir yer olmayı sürdürmesi... Kaç yıldır bu ışığı kıt apartıman aralığında aynı basamakları dönerek çıktığı birinci kat, kapısındaki ölgün beyaz ışık... Girişteki aynı ölgün gülümseyişli hemşire.

Tahlil sonuçlarını almaya bu laboratuvara ilk geldiğinde eli yüreğinde çıkmıştı basamakları, katlayıp zarfına koymadan önce, sonuçların yazılı olduğu kâğıda şöyle bir göz atan hemşirenin yüzüne kaderini okumak ister gibi bakmıştı. Yalvarır gibi bakan gözlerindeki ısrar üzerine hemşire, "En doğru açıklamayı doktorunuz yapar gerçi, ama değerler normal görünüyor," demişti.

İlk seferindeki korku, aynı güçte yinelemediyse de kendini, sonrakilerde de bir ayağı kuşkunun kapanındaydı hep. Ölümün elinden en azından birkaç yıl daha koparmış olmanın kusurlu galibiyetiyle iniyordu basamakları her seferinde.

Bu kez hemşire gözlerini kaçırmış; ısrarlı sorularını karşılıksız bırakmış; bankonun gerisinde kendine yalancıktan işler uydurarak oyalanmıştı. Hemşireden ümidi kesince, önceki tahlil sonuçlarıyla karşılaştırmak için çantasından çıkardığı kâğıtları bankonun üzerine yayıp anlamaz gözlerle rakamlara baktı bir süre. Hemşire kâğıtları yayıldıkları yerden geri toplarken, "En doğru açıklamayı doktorunuz yapacaktır," dedi. "Sizi yanıltmak istemeyiz, gene de korkulacak bir şey olmayabilir, moralinizi bozmayın." Onu ve sonuçlarını bir an önce buradan uzaklaştırmak ister gibiydi.

Dışarı çıktığında her zamanki gibi dolmuş durağına yürümedi, bir taksi çevirip bindi. Artık bir önemi yoktu. Hem acelesi vardı, hem acelesi yoktu. Elindeki tahlil sonuçlarını, arka koltukta birine yer açar gibi yanına koydu.

Doktorun ne diyeceğini biliyordu. Ağır bir keder duygusuyla

birlikte derin bir rahatlama; bir şeyin karara bağlanmasının kusurlu ferahlığı doldurdu içini. Altı yedi yıldır bir eli yüreğinde için için beklediği sonuçlar gelmişti nihayet! Belirsizlik pahasına süren tedirgin yaşam, kesinliğin tartışılmaz soğukluğuna bırakmıştı yerini. Ertelenmiş, geciktirilmiş, oyalanmış bir son. Herkesin yanındaki yolcu.

"Aklım yatmadı bu işe, bunca zaman sonra birdenbire gönlü mü düşmüş kıza yani?"

"Zannetmem. Aileleri öyle istemiş. Önümüzdeki ay düğünleri var."

"Sahiden hiç aklım ermiyor."

"Nesine ermiyo? Memleketin kaçta kaçı böyle evleniyor işte. Nasip-kısmet deyip, bulduklarına kanaat edip nikâh kıydırıyorlar, sonra kucağı çocuklu bir sürü yarım-dul, ev bezgini bir sürü koca!"

"Ne biliyim, oğlan daha bi çağdaş kafalıydı sanki."

"Bunların çağdaşından n'olucak? Lisedeyken istediği kızı vermediler, sonrasında iki kere sözlenip ayrıldı, bir keresinde de nişan bozdu. Canından bezmiş olmalı. Bu da el altında duran amca kızı, kolayına geldi zahir."

"Hani kardeş gibi büyümüşlerdi, birbirlerine o gözle bakamazlardı?"

"Sözde kız oğlandan iki-üç yaş büyük diye zamanında akıllarına gelmemiş de... ağırdan almışlar da... hepsi laf! Bunların babaları zamanında boğazlarından kısıp Santuraçlar'da yan yana bir iki arsa almışlar. Allahın dağıymış o zamanlar. Şimdi oralara imar izni çıktı koca koca siteler dikiyorlar. Birdenbire aile paraya pula servete kavuştu. Geçende anası söyleniyordu: 'Bilir bilmez birileriyle everelim de, mal mülk dışarı mı gitsin?' diye."

Aslında sevdiğim biridir, son görüşmemizde canımı sıkmış olsa da eski bir yürek alışkanlığıyla hâlâ severim onu. Yatılı kız mekteplerinde okuyanların anlayabileceği türden sağlam bir arkadaşlık sürdürmüştük yıllarca. Ama artık onu görmek, konuşmak için eskisi gibi bir arzu yok içimde.

Istanbul'u bırakıp Ege'de küçük bir kasabaya taşınmıştı. Buradaki son zamanlarında zor günler geçirdiğini, işten çıkarıldığını, kirasını ödemekte güçlük çektiğini, yeni bir iş bulmakta zorlandığını biliyorduk. Yalnız yaşıyordu. Çekip gittikten sonra da adeta protesto edercesine yıllarca Istanbul'a uğramamıştı.

Birkaç günlüğüne geleceğini bildirdiğinde kış başlangıcıydı. "Dışarıda bir yerde buluşalım, fazla vaktim yok," dedi. "Sana uyarım," dedim. "Şehrimizde misafir olan sensin."

Akşamüstü saatlerinde, düzayak bir yer olsun diye Beyoğlu'nda bir kafede buluşmak için sözleştik. Geciktiği için Istanbul'un trafiğine uzun uzun söylenmesine ses çıkarmadım. "Hâlâ nasıl yaşıyorsunuz bu şehirde anlamıyorum, hep iğrenç bir yerdi, daha da iğrenç olmuş!" Bundan sonrasında hep yapacağım gibi gülümsemeye çalıştım. "İnsanları da çok bozulmuş, eskisinden de bozulmuş. Herkes daha adi olmuş. Ayy iyi ki kaçıp gitmişim buralardan. İki günde herkesten tiksindim." "Buranın cheese-cake'i çok güzeldir, ince bir dilim ister misin?" "Yok aman yemem eksik olsun çizkeki de! Hepiniz enayisiniz benim kardeşlerim de enayi, nasıl ödüyorsunuz bu kiraları anlamıyorum, ben bu paralarla kaç dönüm arsanın tapusunu alırım oralarda." "Bir çay daha alır mısın, ya da başka bir şey?" "Güya demleme çay dediler değil mi, ne biçim demleme bu! Her şey bozulmuş, her şey! Allah bilir kaç lira hesap gelir şimdi bu uyduruk şeylere." "Nasıl geçti burada günlerin? Kimleri gördün?" "Nasıl geçecek yollarda yürünmüyo bile, bir yerden bir yere gitmek tam gün mesai! Herkes bir yere taşınmış, kimi göreceğim! Geldiğimden beri iyi ki gitmişim buradan,

diyorum." Lafı uzattığını, tadının kaçtığını fark etmemiş, söylenmeyi sürdürüyordu. "Buranan havası çok kirlenmiş, tabii siz içinde yaşarken bir bok anlamıyorsunuz, ama zehir soluyorsunuz zehir! Gelmişken bizim çocuklara benim yemeklerden yapayım diye bir pazara gidecek oldum, her şey ateş pahası, adı pazar, kaçıyla kavga edip de öyle geldim eve. Ama bizimkilerde kabahat, İstanbul'dur diye her bi bokunu sineye çekiyorlar. Aman Allah kurtarmış beni buradan, aklı olan burada yaşamaz. Yaşayanlar da özentiden, enayilikten ya da öküzlükten yaşıyor. Valla yarın akşam olsa da dönsem diye bakıyorum."

Nezaketimi korumakta, sabrımı sonuna kadar sınamakta kararlıydım. Kendi taşkınlığından yorulmasını bekledim. Nihayet sessizlik oldu masada. Gözlerimiz değdi birbirine. Saate baktım. Sesini ve yüzünü yumuşatarak, "Ya hiç senden konuşamadık," dedi, "Nasılsın, neler yapıyorsun? İş-güç nasıl?"

"Fazla bi şey yaptığım yok," dedim, "Bildiğin gibi, benden de bir dahaki sefere konuşuruz artık. Şimdi benim kalkmam gerekiyor, malum İstanbul'un trafiği!"

Yaşar Yenge

Çocukken beni her gördüğünde oramı buramı sıkıştırıp, yanaklarımdan makaslar alır, "Biri bana bu oğlanı niye bu kadar sevdiğimi söylesin ümmet-i Muhammed," derdi.

Saf bir çocuktum, her ailenin bir "Yaşar Yenge"si vardır sanırdım. Eğlenirlerdi benimle. Okula başlayıp arkadaşlarıma, onların Yaşar Yenge'lerinin kim olduğunu sorana kadar sürdü bu.

Yaşar Yenge'nin kocasının adı da Yaşar'dı. Mahallenin evler arasında haber götürüp getirmeye koşulan çocukları, "Eğer bir maniniz yoksa Yaşar Yenge ile Yaşar Enişte akşam size gelecekmiş," diyerek konu komşuyu sarakaya almaya bayılıyorduk.

Anadolu'da bir çeşit halk bilgesi gibi kabul gören kadınlar vardır, zamanında köylerinden, kasabalarından büyük şehrin eteklerindeki gecekondu mahallelerine gelirken yanlarında taşıdıkları kekik, yarpuz, tarhana, yemiş kurusu torbaları gibi, tabiattan öğrenilmiş ince sezişleri, özlü deyişleri, kalbe doğuşları, hayatın çetin yanlarıyla başetmekteki becerilerini de buralara taşımışlardır. Onlardan biriydi Yaşar Yenge. Babamın evliliğine rıza göstermekte zorlanmış olan ailede, herkesin yadırgadığı anneme yakınlık gösteren tek insandı. Baba tarafımın kadınları Yaşar Yenge'yi pek sevmese de belli etmemeye çalışır; insanlar üzerindeki etkisi nedeniyle karşılarına almaktan çekinir, hoşlarına gitmese de dediklerine ses çıkaramazlardı. Onun annemi kimselere ezdirmediğini sezer, bu yüzden bir dediğini iki etmemeye çalışırdım.

Ben ne kadar boy atıp, sınıf geçsem, sokak aralarında top koşturacak yaşa gelsem de Yaşar Yenge, gene her gördüğü yerde küçük bir çocuk sever gibi oramı buramı sıkıştırıp, yanaklarımdan makas almaya, "Biri bana bu oğlanı niye bu kadar sevdiğimi söylesin ümmet-i Muhammed," demeye devam ediyordu.

Birkaç yıl önce ağır bir kriz geçiren Yaşar Enişte'nin ameliyatını ben yaptım. Meslektaşlarımın çoğunun kanaati aynı yöndeydi aslında: "Kurtarılamaz." Bense neye güvendiğimi tam bilmiyor-

dum. Meslek hayatımın en zor işiydi. Saatler süren ameliyattan çıktığımda, üç gündür bir sandalye üzerinde uykusuz bekleyen Yaşar Yenge'yi, daha önce hiç görmediğim bir çaresizlikle bana bakarken buldum. Onun o güne kadar kimseye böyle yalvarırcasına bakmadığına eminim. Sorumluluğun, gerginliğin, yorgunluğun etkisiyle çökmüş halimi görünce, kötü bir haber vereceğimi sanıp bir an olduğu yere yığılacak gibi oldu. "Merak etme, Yaşar Enişte'yi kurtardık Yaşar Yenge," dedim. O halde bile dilim Yaşar demelere doyamıyordu sanki.

Hemen toparladı kendini. "Şükürler olsun," dedi beni kucaklayıp. "Allahım sana şükürler olsun, sonunda bu oğlanı niye bu kadar sevdiğimin sebebini söyledin bana."

Geçen yıl Yaşar Enişte aradı. "Yüce rabbim Yaşar'ın birini bıraktı, ama diğerini aldı," dedi. "Yengen sizlere ömür, seni ne çok severdi bilirsin, cenazeyi memlekete götürüyoruz. Öyle isterdi hep. Bilirim, bizim oralara gelemezsin ama, buraya bi uğra, elini sür."

İksir

Zeynep Çağlıyor için

Görünmezliğine hayranlık duyuyordum kadının. Bulunduğu yerde öne çıkma, görülme, fark edilme gayreti taşımayan ender kadınlardandı. Sadeliği silikliğinden değil, geri durmayı bilen tutumundan, ölçülü yaşama ve eyleme üslubundan kaynaklanıyordu.

Dünyaya, klişelerin gözlükleriyle bakanların asla göremeyeceği sadelikte duru bir kadın. Gizemli, buğulu kadın havalarına girmeden, kendince bir gizem kazanmayı başarmış.

Onu ilk gördüğümde, benden başka masada kimse kadının şıklığını fark etmemişti. Şıklıktan anladıkları klişelere de uymuyordu çünkü. Üstü bele oturan dar, kısa kesimli, buklet kumaştan, iri kemik düğmeli, altmışlı yıllar havasında bir tayyör giymişti. Rengi nedir, diye sorsalar pat diye söyleyemez, zihnini şöyle bir tararsın hani; öyle bir ara renk işte. Bu bile bir kendine güven ölçüsü değil midir? Kilo fazlasını göstermeye birebir olan buklet kumaştan bir şey giymenin cesaretine ne demeli peki? Etek arkasındaki kısa yırtmaç da cabası.

Her zaman yerinde, gerektiği kadar konuşan; yersiz zekâ gösterilerine kalkışmayan, insanın ruhunu okumak istercesine gözleriyle didiklemeyen; buna karşın her şeyin, herkesin sessizce farkında olduğunu sezdiğiniz bir kadın. Tanıdıkça ona hayranlığım artıyordu. Onun kişiliğini anlamama yardım edecek bir şey arıyordum. Ne olduğunu bilmediğim bir şey; eksik bir parça, onu bulduğumda kafamda her şey örtüşecekti sanki.

Jules Verne'den konuşuyorduk bir gün. Verne'in kahramanlarından birinin görünmezlik iksiri içtiğinde, kendisi görünmez olurken, neden giysilerinin de görünmez olduğuna kafayı taktığında daha dokuz yaşındaymış...

O gün onunla ilgili her şey birden örtüştü kafamda. Kendi iksirini yapmayı erken öğrenmişti.

Demesine göre, kızının yaptığı hiçbir şeyi beğenmeyip her şeyine kusur bulan annelerdenmiş. Sen de bilirsin, böyle annelerin kızlarının çoğunun hayatı, ömür boyu kendilerini annelerine beğendirmeye, onların onayını almaya çalışmakla geçer. İçlerinden biriyle konuşmaya kalksanız, hiçbiri kabul etmez bunu. Ne anneler kızlarına hayatı zindan ettiklerini kabul eder, ne kızlar analarının gözüne girmek için ömür boyu çırpınıp durduklarını. Aman, bize ne, onların bileceği iş!

Bizimki o kızlardan değildi, yılları anasıyla didişmekle geçmiş, ama o hep bildiğini okumuştu. Bir süredir hastaydı annesi, bir hastane odasında aletlere bağlı yaşıyor, arada bir gözlerini açıp kendine geliyor, sonra yeniden gömülüyordu sisli karanlığına. Aralarda bilincinin gidip geldiği söyleniyordu. Şimdilerde durumu iyice kötülemişti; belli, sayılıydı günleri.

Ruhunu teslim ettiğinde başındaymış.

"Nasıl öldü?" diye sorduk.

"Rujumu beğenmediğini söylemek için gözlerini birkaç dakikalığına açtı. Sonra yeniden bilincini yitirdi," dedi. "Az sonra da aletlerin sesi sustu."

Ergen

Hiçbir şeye vakit kalmıyor ki... Derslerin dışında feysbuk, tivitır, internette sörf yapmak, akşamları desen diziler bütün zamanımı alıyor. Boş zamanlarda avemeleri turluyoruz işte... arkadaşlarla. Hepsini ezberledik artık, baydılar... ama mecburen gidiyoruz gene, en iyi takılmaca orada, yenileri de açılmıyor ki... memleket geri bir yerde... En büyük hobim mi?.. komediydi, korkuydu, ekşındı yeni çıkan filmlerin hepsini en önce görmek, yeni çıkan albümleri herkesten önce indirip dinlemek, şarkıları hemen ezberlemek. Milletin ağzına düşen şarkılardan sıkılıyorum, nefret geliyor. Ne biliim her şeyden çabuk sıkılıyorum. Filmler, albümler hızıma yetişemiyor. Dizilerin hepsini seyretmiyorum ama beğendiklerimi internetten indirip tekrar bakıyorum. En gıcık olduğum şey sen bi şey yapıyorsun bakıyorsun arkandan millet de yapmış, ben saçlarımı bu şekil yaptığımda daha kimseler yapmıyordu mesela, sonra takılar diyicen, pirsingi herkesten önce taktık biz, ayağa düşünce çıkardık. Ne biliim farklı olmak gerekiyor. Millet müsaade etmiyor ki farklı şekil olmana. Annem babam karışıyo da fazla karışmıyo, bi yerde biliyorlar tabii fazla takmıyoruz işte. Bizim oralar biraz geri biliyon mu?

Okul bitince basıp gidicem yurtdışına falan... baydı burası. Kafama göre takılırım artık. Toplama kampında çalışmak ister miyim? Nasıl bi yer ki orası, yaa çalışmak beni bozar! Bize gelmez bir yerde. Sabahları erken kalkamam. Bi de üstüme başıma karışanlara uyuz olurum. Şu ciinlerin de farklısını yapmıyorlar her kesimi denediler bitti, taşlanmışı, yırtığı, zımbalısı, hepsi bitti yaa, evet şarkıları sonuna kadar dinleyemiyorum iyi anlamışın, sıkıyo yaa... Tühh ya sessize almıştım, duymamışım görüyon mu? Zaten bunun modeli de eskidi. Sen o toplama kampı işi için başkasına baksan ağbi yaa.

Fal

Kaplumbağa oturmuş dizinin dibinde, eteğinden düşmüş gibi ama, ayağından tutmuş biri çekiyor gibi, sana doğru attığı her adımı tutan biri var böyle, ayağını silkelediğinde kurtulacak belki ama onun da takati yok işte. Sinmesi geçici, içine kapanması desen bir sabaha bakar, duvarlar yıkılıyor etrafında kalkıyorsun birden, ne oluyor tam bilmiyorum sanki sırtından kanatları çıkacak A harfli biri, adında mı, kafasında mı ne A harfi var. Yarım kalmışların, ayaklanmışların temsilcisi bu, ayaklanmış sana gelecekler böyle. Uzakta bir çayırın yüzünde seni bekleyen bir kısmet görüyorum, iki taban tepmeye bakıyor ama eriniyorsun. Kalp anahtar ne demekse, burda o var, artık kalbinde mi anahtar var yoksa kalbinin anahtarı mı bu, kalp şeklinde anahtar mı, bilemem. Kilitler önündesin. Arkanda onca açık kapı.

Başka bir yerde olacaksın artık ya da burada olsan bile başka bir âlemde olacaksın. İçin çoktan gitmiş de sen fazladan oyalanıyorsun, merhametine muhtaçlar için buralarda oyalanıyorsun sanki.

İçindeki ejderha uyandığında üstündeki ağırlık da kalkıyor. Senin ağırlığın dünyanın yükü değil, kendi göz kapakların. Gözünü kendine açmıyorsun sen. Göz koyduklarını o uyandığında alacaksın dünyadan. "O" dediğim, kendi gündüzüne kör göz kapakların. Gündüz karanlığı seninki. Hangi yola çıksan elinden bakır yapraklar dökülüyor yerlere. Dargınlıklar yok artık sana, kimseye küsmeyeceksin, öylesine affetmişsin dünyayı, sıkıntılar yok, yeni bir kapıdan başka bir dünyaya gireceksin. Hiç böyle bir fal görmedim. Tuhaf. Her şey tuhaf. Kimsin sen?

Saat Kulesi

Göğü kapalı, yağmuru sık... yüksek çatılı evler, dar sokaklar... trenlerin garında fazla oyalanmadığı uzak bir şehir.

Penceresi yaşadığı o küçük şehrin saat kulesine bakan ahşap çıkmalı bir evde oturuyor; bunun önemli bir ayrıcalık olduğunu düşünüyordu. Saat kulesi, onun için yalnızca günün zaman dilimlerini göstermesi bakımından değil, hayata ait gizli işaretler taşıdığına duyduğu inanç nedeniyle de önemliydi. Her şehrin saat kulesinin zamanı ortaksa da kaderi bir değildi.

Bir mektubun satırlarını yazmayı sürdürmeden önce boşluğa bakakalan birinin hüznüyle bakardı saatin akrebine, yelkovanına. Zamana ilişkin söylenmiş veciz sözleri ezberleyip hatırında tutar, gereken yer ve durumlarda kullanmak için fırsat kollardı. Saat kulesinin karşısında oturmanın, zaman konusunda ona bir marifet kazandırması gerektirdiğine inanırdı. Zaman ustalığı gibi bir şey. Bu nedenle kendini günlerce, haftalarca, aylarca imtihan edip, saate bakmadan saatin kaç olduğunu bilmek gibi bir hüner edindi. Gün günden yanılma payı azaldı. Her seferinde ondan güç alıyormuşçasına, önce bıyığının ince tellerini müstehzi bir ifadeyle şöyle bir düzeltir "17:43 olmalı," derdi. "Bildiii, vallaa bildii!" derlerdi. "Dakikası dakikasına biliyor."

Bunun saat kulesinin karşısında oturmanın kişiye kazandırdığı bir meleke olduğunu düşünüp, ona hayranlık besleyenler olduğu gibi, bu gereksiz marifetin kime, ne faydası olduğuna akıl yetiremeyip önemsemeyenler de vardı.

Burnumuzun dibindeki hayatlar, küçük taşra şehirlerinde, kasabalarında yaşanan uzak hayatlar, yanımızdan geçip giden hayatlar ancak kitaplarda rastlanabilecek nice tuhaflıklar barındırır. Oysa biz onları yanı başımızdayken değil, kitaplarda gördüğümüzde fark eder, şaşırırız. Tuhaflıklar konusunda kitaplarda yazan hikâyeler nedense hayattan daha ikna edici gelir bize.

Seks

– Seksin hem her şey, hem hiçbir şey olması ne garip değil mi?
– Bunu sen mi söylüyorsun?
– Ne sanıyorsun? Bunu ancak benim gibiler söyleyebilir.

Polisiye ayrıntı

Haber programlarından birinde, tesadüfen bir cinayete şahit olmuş, belli ki o zamana kadar pek kimsenin adam yerine koymadığı biri, cinayet hakkında etrafını kuşatan gazetecilere gördüklerini heyecanla anlatıyor. Bugüne dek belki hiçbir cümlesi kimseler tarafından sonuna dek dinlenmemiş birinin susuzluğuyla konuşuyor; konuşmuyor da çevresini kuşatan ahbaplarıyla yarenlik ediyor sanki. Yılların ezikliğinin acısını çıkarırcasına iştahla tutkuyla bir bir anlatıyor gördüklerini. Sözü uzatıyor, süslüyor, aynı şeyleri tekrar edip duruyor. Üstünde toplanan bakışların, yoğunlaşan ilginin kesintiye uğrayacağı korkusuyla soluk soluğa. Sadece kendinin izlediği bir maçı göremeyenlere anlatıyormuş gibi coşkuyla çatlayıp yarılıyor sesi.

Çevresini kuşatan görüntü doymazı kameralara, omuzları görünmeyen terfi ve nişanlarla kalabalık asık yüzlü polis şeflerine konuşuyor. Hayatında ilk kez önemli biri gibi hissediyor kendini, hayatında ilk kez kendini seviyor. Hiç bitmesin istiyor bu an. Demek mutluluk buymuş, diyor. Ölene de, öldürene de şükran duygularıyla doluyor içi.

– İçeri herkesi almıyorlar. Bildiğin kulüplerden değil.

– Ne yapmak gerekiyor?

– Kapıdakini ikna etmek.

– Neye?

– Hayatının yedi gecesine.

– Nasıl yani?

– Anlatacak yedi gecesi var mı hayatının? Ona bakıyorlar.

– Hiç böyle bir şey duymadım.

– Bin bir geceyi de mi duymadın, birkaç gecesini olsun okumadın mı?

– Herkesin o kadar var mıymış peki?

– Her hayatın vardır mutlaka unutulmayan bi yedi gecesi.

– Ya hiç düşünmedim, böyle sorunca da aklıma anlatacak hiçbir gece gelmiyor.

– Nasıl öleceksin?

– Ne, nasıl öleceğim?

– Yedi gecesi bile olmayan bir hayatla nasıl öleceksin?

– Ya tamam vazgeçtim, gitmeyiveririm kulübüne.

Kış mutsuzluğu

Karın yalnız bıraktığı uzak köyler. Orada, geçmişinde.

Çevrintilerle döne döne yere düşen kar tanecikleriyle, nice kıştan bildiği: Kar yoksulluğa en dokunaklı görüntüşünü verir. Yerli malı kibritçi kız hikâyeleri.

Sonra çıkıp, "Karda ayak izleri büyüleyicidir çocuklar," demek isterdi artık hayatında olmayan birilerine. Bir türlü gelmeyen kışlardan sonra, yılların birikmiş mutsuzluğuyla çıkagelen kış. Ne yapsa iki eli birden varmıyor. Hiçbir şeye.

Kim istemez, "Bu yıl altın sarısı bir güzden sonra zambak beyazı bir kış geldi," demeyi. Mevsimler takvim yapraklarındaki düzende değil artık. Küllü aydınlık. Genç yaşında gönlünü müjdelere kapamış bir kadın, buğusu eksilmeyen camlarda, bütün gün.

Lambanın masanın üzerine vuran sarı ışık havuzunda ince porselenli çay fincanları ışıyor, çayın buharı tütüyor. Kış değil midir bu? Cam kenarında oturup hafif, uçucu önemsiz sözcüklerden oluşan düşüncelerle dışarı bakmak. Bütün hatırladıklarını ılık bir şal gibi sarıp sarmalamak. Hüznün kendine göre bir ferahlığı yok mudur? Gün içi resimlerin avuntusu. Kalın örtüsü sessizliğin. Zamanın tozlanmasına izin vermek gerek. Kar kiri. Yağmamış karın kiri. Kışla ağırlaşan toprak gibi her yeri kaplayan mutsuzluk, ama sıcak bir evin, sıcak kozasının içinde huzurlu gene de. Biliyor, erkekler katlanamaz kadınların ev içlerinde katlanabildiği yalnızlığa. "Benden önce öldüğü iyi oldu."

Aile yaraları

Dünyanın bütün hikâyeleri aile yaralarıdır. Orada başlar, orada gelişir, oraya dönerler. Birikmiş ev içi kinleri, mutsuzluk fazlası, kirli sırlar, açık ya da örtük şiddet, aşırı sevginin yaraladığı benlikler, istenmezlikler, yetmezlikler, erken kayıplar, öksüzlüğün, yetimliğin, üveyliğin saymakla köpüren, köpürdükçe birbirine benzeyen nedenleri... Mutlu ya da mutsuz bütün sonlar kaçınılmazdır. Bunu bilince daha rahat anlatır insan bir başkasına kendi hikâyesini.

Birinin hikâyesini cankulağıyla dinlemeyi, kendi gönlünün bildiklerinden öğrenir.

Hikâyemize sesini, rengini veren kendi hayatımız başkalarına bir şey söylediği ölçüde biz kendimize benzeriz; yazdıklarımız kendimize benzer.

Yaranın çıplağına vurulmaz. Anlatmaya soyunanlar buna güvenir. Giyinik yaralarla yazanların, anlatanların hikâyelerindeyse bizi inandırmayan bir şeyler vardır. Sonra yara kilitleri. Kimilerinin ilk yarası kendinin kilidi olur; bir daha açılmaz. Yarasının farkında bile olmadan yaşayanlarınsa anlatmaya, dinlemeye değer hiçbir hikâyeleri yoktur, onların düzayak mutlulukları vardır; kolay sevinçleri.

Ana, baba, çocuk, kardeş, dede, nine, gelin, damat, kayınpeder, kayınvalide, torun, amca, hala, dayı, teyze, yeğen, dayı oğlu, hala kızı, kayınbirader, görümce, bacanak, elti, enişte, yenge... Bir dosta yarasını gösterir gibi anlatanlar için anlattım bugüne kadar ne anlattıysam. Yazar dediğin ömrü bavulunda yakın akraba.

An

En kısa hikâye parçasına an denir.
Bazı anlar bütün yaşamımızı belirler.
"Bütün yaşamımız" dediğimiz de o birkaç âna bakar aslında...
Bu yüzden yıllar sonra en çok hatırladıklarımız anlardır.
Gerisi bulanıktır. Geçmişi anlar berraklaştırır.
Niye hikâye yazıyorum sanıyorsun?

O an her şeyi anladım, bir anda oldu ağbi kendimde değildim, görür görmez sevdim, bir an öleceğimi sandım, o an basiretim bağlandı, onları birlikte gördüğüm an her şey bitmişti, bir anda elimden kaçıp gitti, o an acil bir karar vermek gerekiyordu, yıllardır bu anı bekledim, anında sustu, bir anda dünya başıma yıkıldı, o an dünyalar benim oldu, bir anlık bir şeydi, o anda gidebilseydim bunlar olmayacaktı, ne biliyim bir an dalgınlığıma geldi, kapıdan çıktığı an, arabaya bindiği an, eve girdiği an, imzayı attığı an, tetiğe bastığı an...

Kaderi o an belli olmuştu.

Eskiden kimi halklar ölülerin göz kapaklarına paralar, taşlar koyarlarmış uğurlarken...

Anlar bizim göz kapaklarımızda kalandır.

Hayatın dizinin dibine oturup hikâye söyleyenler, bizim sanatımız gözkapakları için anları parlatmaktır.

Şöyle olsun böyle olsun

Bazen öykü, bazen hikâye olsun. Hem herkesin ağzından konuşsun, hem sesi fazla duyulmasın kimsenin. Çengelli iğneyle tutturulmuş gibi dursun cümleler, çekmecenin kalabalığı içinde aradığımızı bulamazken, aklımıza apansız gelen bir şey hikâyeyi başlatsın. Kendi güzelliğinin içinde henüz gücünü bilmeyen vahşi bir kaplan yavrusuna benzeyen güzel bir kız yaşasın bir yerlerde. Terinin erkekliğine yetişemeyen; teninde dirim seğiren genç bir delikanlı. Ansızın açan çiçek. Kıvılcım köpüğü. Biz mahalleden geçerken çamaşır ipleri gerilsin bir sayfadan diğerine; rüzgâr onlardan kendine rengârenk uçurtmalar yapsın. Ne telgraf kalmış ne telleri, yine de kuşlar konsun!

Yoz topraktan arsalıklarda çocuklar top kovalasın, kaçan toplardan biri içine düştüğünde bu hikâyenin, zaman bir çabuk geçsin; askerden dönmüş çocuğu bu hikâyenin kapısında bekleyeni karşılasın. Yeri geldikçe Divan şairlerinden dizeler okuyan güngörmüş bir emekli otursun kahvenin ahşabı az camı çok kenarına, bize bilmediğimiz zamanları anlatsın. Bahriyeli çiftetellisine kalktığında yeri titreten babacan bir dayı, gönlü ilk sevdalısında kalmış eli mendilli uzak bakışlı bir hala olsun. İçinde mutlaka meyhanede geçen, hepbir ağızdan şarkıların söylendiği, neşesini kederden alan bir sahne olsun.

Yol olsun, yolcu olsun. Trenler, vapurlar, otobüsler... İnsanın ciğerlerini acıtan soğuk olsun bazen; sabah ayazında balığa çıkanlar için kaygılandırsın bizi, bazen sıcaklarda gerdan terini almaya mendil dayanmasın. Sıcağın yarattığı pusta kımıldayan uzak gölgeler hikâyenin derininde büyülü gerçekler gibi bir belirip bir kaybolsun...

Kimi yoksul görünüşlü dükkânların insanın hayallerini yolculuklara çıkaran kapı önü zenginliği olsun anlatılanlarda. Sonra tren rayları geçsin günlerin içinden. Kendi kendine akıp giden günlerden herkes nasibini, ümidini alsın. Sıkılanlara bilet parası geri ve-

rilsin hikâyenin içinde söz bitmeden.

Kırlara çıkalım ara olunca, dört yanımız süsen yatakları, taflanlar, civanperçemi, yüksek otlar olsun.

Çok yaşlı kestane ağaçlarının altında oturmuş kitap okurken uyuyakalsın biri, kucağındaki kitap şu sizin elinizdeki olsun. Uyandığında bak şunlar şunlar sayılmamış diye bize eksik hatırlatsın. Aşk olsun, diyelim, eksiği gediği biter mi hayatın, hikâyenin?

Sır yoktur, dedi.

Sır ertelenmiş bilgidir yalnızca. Tanrı'nın bildiğini herkes bilir; sadece bilmek istemez. Erteler, geciktirir, oyalar, kendinden saklar; görmezden anlamazdan gelmek ister. En korktuğu şey ölümdür insanın, değil mi? Oysa insanlar aslında ölümden sonra ne olduğunu çok iyi bilirler. Yani hiçbir şey olmayacağını. Yalnızca ölünmüş olur. Hiçlik. O kadar. İnsanlara ağır gelen gerçeklerdir, sırlar değil. Bu yüzden gerçekleri sırlaştırırlar. Katlanabilmek için. Varolmaya, yaşamaya katlanabilmek için. Sırlarla, gerçeklerle olduğu gibi başedilmesi gerekmez. Sırlar yorgunluk vermez insana.

Kimsin sen? dedim.

Bu öyküye nasıl sızdın?

Birilerinin içeri sızması için aralık bırakılmış kapılar değil midir öyküler, dedi. İçine ses olarak üflenen, sayfaya harf olarak olarak düşen sır'dan bir parçayım belki de... Al beni bir başkasına ver. Unutma, sır başkalarına vermek içindir.

Duvargeçenler

Birçok hayattan ödünç alabileceğiniz biri olsun bu hikâyede. Örneğin, akşamları yatmadan önce birkaç kez "Ben yatmaya gidiyorum," deme gereği duyan bir adam olabilir bu. Yaşadığına, varolduğuna, yapıp ettiklerine inanmadığından mıdır, yoksa bir tür önemsenme ihtiyacı mı, bilinmez.

Kimsenin giymek istemediği türden kaba örülmüş hırkalar, kazaklar giyen; kapağını açtığı tencereden yüzüne vuran buhardan başına ilk kez böyle bir şey geliyormuş gibi irkilen kadın ya da...

Gün içinde yaşadığınız, üzerinde durmaya değmez sandığınız, hemen herkese önemsiz görünen onca ayrıntının, gündelik tekrarın, alışkanlığın bir öykü cümlesinde tam da sizin düşündüğünüz gibi capcanlı ifade edildiğini okuduğunuzda, hayata ilişkin bir mutluluğa kapıldığınız olur mu sizin de? Elinize kâğıt kalem alıp, bir cümle olarak ifade etmeyi akıl bile edemeyeceğiniz önemsizlikte sıradan bir âna, bir duruma edebiyatın kazandırdığı değer, gündelik hayatın en azından bazı yanlarını yeniden sevdirmez mi insana?

Diyelim, hafta içinde sık bindiğiniz yolcu vapuruyla bir öyküde karşılaştığınızda o başka bir vapur değil midir artık? Her zaman gezip dolaştığınız yerler, geçtiğiniz yollar, tanıdık binalar yazıya geçirildiğinde bambaşka görünmez mi birbirinin aynı geçen günlerin dalgınlaştırdığı gözlerinize?

İçinde yaşıyor olmanın bilgisiyle ne kadar tanıdık gelirse gelsin, "Fotoğrafta başka çıkıyor o," dediğimiz şeydir hayat.

Bu nedenle yaşamından ödünç alınmış birileri, edebiyatın gerçek kahramanlarıdır. Hayatta onların benzerlerini görmüşlüğünüz çok olabilir, ama kendileriyle asla karşılaşmazsınız. Yaşadıkları suların sayfalarından çıkarıldıklarında ölürler çünkü... Bizi onlardan sayfalar ayırır. Birbirimizin duvarlarından hikâyelerle geçeriz.

Öykü, yol, hayat

Bir öykünün ön koşullarını yerine getirmeden yola çıkanlar, öykülerinin neden yollarda kaldığını anlamakta güçlük çekerler.

Bir öykünün ön koşullarını yerine getirmeden yola çıkanların öykülerinin neden yollarda kaldığını anlatmakta da güçlükler yok mudur?

Yolda kalmış öyküler, yol almış öyküler, yoldan geçen öyküler, yolda geçen öyküler, yarı yoldan dönmüş öyküler, yoldan çıkmış öyküler, yolsuz kalmış öyküler, yolunu kaybetmiş öyküler, yolumuza çıkan öyküler, yolumuzu kesen öyküler,

anlamak, anlatmak için yolumuzu beklerler.

İçindekiler

Duman işaretleri, 7
Vaat, 8
Kapı ağzında, 9
Ölümün güçlendirdiği, 10
Başlamaması için, 11
Sabaha uyanmak, 12
Bardak altlıkları, 13
Konuşamadıklarımıza, 14
Bir yalnız, 15
İşsiz, 16
Müfide, 17
Kanepe, 18
Köpekle hatırlanan, 19
Baba-oğul, 20
Hayat böyle! 21
İkna, 22
Ardıç, 23
En küçük hala, 24
Ağaç zamanı, 25
Tutukluk, 26
Buluş, 27
İyilik karşısında, 28
Arkadaş, 29

Üçte bir, 30
Hazırlık, 31
Bedenin bedenleri, 32
İlk, 33
Neden mi vurdum? 34
Cümleler, 35
Başlangıçsızlığın hikâyesi, 36
Katlanmak, 37
Sahaf'ın söylediği, 38
Hatırlamanın serabı, 39
Gazete örtüsü, 40
Selama çıkmak, 41
İştah, mide, 42
Bir kadın yazar sorunsalı, 43
Ailenin önemi, 44
Kayıtsız, 45
Sevişme sonrası, 46
Gölgede, 47
Akıldışılığın zehri, 48
Rüya ayna, 50
Masa, 51
Çay Bahçesi Şarkıları, 52
Kaportacı Emin, 53
İyi ve makas, 55
Sinema ve aşk, 56
Keşke böyle olmasaydı, 57
Kavga, 59
Latif'in karısı, 60
Saklı yas, 61

Uzak sesler durgun yaşamlar, 63
Gaz, ruj, 64
Eskilerden konuşmak, 66
Han pencereleri, 67
Özel anların ışığı, 69
Yüzme kayaları, 70
Oyuncakların gözleri, 72
Bu konuşmalarla, 73
Adli muhabir, 74
Nihayet, 75
Sarıturaçlar'daki arsa, 77
Şehrimizde misafir, 78
Yaşar Yenge, 80
İksir, 82
Bazı anneler, 83
Ergen, 84
Fal, 85
Saat Kulesi, 86
Seks, 87
Polisiye ayrıntı, 88
Gece kulübü, 89
Kış mutsuzluğu, 90
Aile yaraları, 91
An, 92
Şöyle olsun böyle olsun, 93
Sır kâtibi, 95
Duvargeçenler, 96
Öykü, yol, hayat, 97

Meraklıları için hazırlanmış, kitapta yer alan öykülerin yazıldığı tarihleri gösterir listedir:

"Duman işaretleri" (15 Kasım 2010); "Vaat" (Şubat 2008); "Kapı ağzında" (Şubat 2008); "Ölümün güçlendirdiği" (Şubat 2008); "Başlamaması için" (Şubat 2008); "Sabaha uyanmak" (Şubat 2008); "Bardak altlıkları" (Şubat 2008); "Konuşamadıklarımıza" (Şubat 2008); "Bir yalnız" (Şubat 2008); "İşsiz" (2005); "Müfide" (2008); "Kanepe" (Şubat 2008); "Köpekle hatırlanan" (Şubat 2008); "Baba-oğul" (Şubat 2008); "Hayat böyle!" (Şubat 2008); "İkna" (Şubat 2008); "Ardıç" (Şubat 2008); "En küçük hala" (Şubat 2008); "Ağaç zamanı" (Şubat 2008); "Tutukluk" (2008); "Buluş" (2004); "İyilik karşısında" (2005); "Arkadaş" (Kasım 2008); "Üçte bir" (2008); "Hazırlık" (2008); "Bedenin bedenleri" (2009); "İlk" (Şubat 2008); "Neden mi vurdum?" (2008); "Cümleler" (26 Kasım 2009); "Başlangıçsızlığın hikâyesi" (Ocak 2010); "Katlanmak" (Mart 2010); "Sahaf'ın söylediği" (Ocak 2010); "Hatırlamanın serabı", (1-16 Aralık 2009); "Gazete örtüsü" (7 Aralık 2009); "Selama çıkmak" (8 Aralık 2009); "İştah, mide" (Mayıs 2007); "Bir kadın yazar sorunsalı" (10 Aralık 2009); "Ailenin önemi" (2008); "Kayıtsız" (Ocak 2010); "Sevişme sonrası" (1 Aralık 2009); "Gölgede" (7-16 Aralık 2009); "Akıldışılığın zehri" (22 Aralık 2009); "Rüya ayna" (5 Aralık 2009); "Masa" (1 Ocak 2010); "Çay Bahçesi Şarkıları" (Ağustos 2008, 2010); "Kaportacı Emin" (Ocak 2010); "İyi ve makas" (2009, Kasım 2010); "Sinema ve aşk" (Temmuz 2010); "Keşke böyle olmasaydı" (2002, Kasım 2010); "Kavga" (Kasım 2010); "Latif'in karısı" (10 Kasım 2010); "Saklı yas" (26 Eylül 2010); "Uzak sesler durgun yaşamlar" (Eylül, Ekim 2010); "Gaz, ruj" (7 Kasım 2010); "Eskilerden konuşmak" (10 Kasım 2010); "Han pencereleri" (2010); "Özel anların ışığı" (9 Kasım 2010); "Yüzme kayaları" (10 Kasım 2010); "Oyuncakların gözleri" (9 Kasım 2010); "Bu konuşmalarla" (10 Kasım 2010) "Adli muhabir" (2008, Kasım 2010); "Nihayet" (13 Kasım 2010); "Sarıturaçlar'daki arsa" (10 Kasım 2010); "Şehrimizde misafir" (13 Kasım 2010); "Yaşar Yenge" (2002, 13 Kasım 2010); "İksir" (15 Kasım 2010); "Bazı anneler" (15 Kasım 2010); "Ergen" (20 Kasım 2010); "Fal" (Temmuz 2007); "Saat Kulesi" (13-15 Kasım 2010); "Seks" (14 Kasım 2010); "Polisiye ayrıntı" (2003, Kasım 2010); "Gece kulübü" (14 Kasım 2010); "Kış mutsuzluğu" (13-15 Kasım 2010); "Aile yaraları" (15 Kasım 2010); "An" (15, 16 Kasım 2010); "Şöyle olsun böyle olsun" (10-18 Kasım 2010); "Sır kâtibi" (14 Kasım 2010); "Duvargeçenler" (Kasım 2010); "Öykü, yol, hayat" (9 Kasım 2010).

MURATHAN MUNGAN

KİBRİT ÇÖPLERİ

–takribi ve vasati kıpkısa öyküler–

En kısa hikâye parçasına an denir.
Bazı anlar bütün yaşamımızı belirler.
"Bütün yaşamımız" dediğimiz de o birkaç âna bakar aslında...
Bu yüzden yıllar sonra en çok hatırladıklarımız anlardır.
Gerisi bulanıktır. Geçmişi anlar berraklaştırır.

Metis Edebiyat
ISBN-13: 978-975-342-790-6

Metis Yayınları
www.metiskitap.com